

**TRYŠ ŠIMTAI METŲ VILNIAUS AKADEMIJOS LEIDINIUI:
JOKŪBAS BENETIS „VIRTUS DEXTERAE DOMINI“... , 1674 m.**

BENEDIKTAS KAZLAUSKAS

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir jos vadų išaukštinimo motyvas XVI—XVII a. literatūros kūriniuose lotynų kalba yra dažnas. Čia galima paminėti M. Husoviano poemą apie stumbrą, kurioje be pagrindinės temos — stumbro medžioklės — paliečiama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bendroji visuomeninė, politinė padėtis, pagerbiamas jos Didysis Kunigaikštis Vytautas, Jono Radvano poemą „Radviliadą“, kurioje yra išaukštinamas vyriausiasis Lietuvos kariuomenės vadas Mikalojus Radvila Rudasis. Tai ne tik atskirų asmenybių išaukštinimas, bet ir tuo pačiu Lietuvos kultūros ir jos savarankiškumo pabrėžimas. Panašaus pobūdžio yra ir Vilniaus Akademijos studento Jokūbo Benečio poema „Viešpaties dešinės galybė“ ..., kuriai šiemet sukanka 300 metų, parašyta ir išleista Vilniuje, 1674 m., paminėti Chotino mūšiui, kuriam vadovavo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos vadai.

Apie Jokūbą Benetį mažą turime žinių. Pirmas šaltinis yra jo poema „Viešpaties dešinės galybė“... Sios poemos pabaigoje autorius yra trumpai paminėjęs save ir savo tėvą Jurgį Benetį. Yra žinoma, kad Jurgis Benetis buvo anglų kilmės bajoras, 1673 m. gavęs iš Lenkijos karaliaus Mykolo (Kaributo) pilietybę. Jurgis Benetis pasirašė pò karaliaus Jono III elekcija kaip jo sekretorius. Chotino mūšiui (1673 m.) jis pristatė 200 gerai apginkluotų raitelių. Jo valdos buvo Ukmergės srityje. Taip pat 1676 m. seimo konstitucija mini Jurgį Benetį kaip majorą ir karaliaus sekretorių. Jis šiame seime pristatė bajorystės dokumentinį raštą, ištikimybės priesaiką karaliui ir respublikai, Jono III privilegiją ir karaliaus Mykolo privilegiją dėl rūmų Vilniuje, Arklių gatvėje¹. Jokūbas Benetis buvo Jurgio Benečio sūnus, tuomet Vilniaus Akademijos studentas, kaip jis pats save vadina Academicus Vilnensis, neužėmęs jokios garbingos vietos, jokių valstybinių pareigų. Savo tėvo, matyti, gerai informuotas, Jokūbas Benetis 1674 m. parašė poemą apie Chotino mūšį.

Chotinas (arba Chocimas) buvo Besarabijos miestas 20 km. nuo Kamencio, Dniestro upės dešiniajame krante. XIII a. čia buvo italų tvirtovė. Vėliau, XVI—XVIII a., jis ėjo iš rankų į rankas: priklausė Moldavijai, Lenkijai, Turkijai.

Prie Chotino XVII a. buvo du dideli mūšiai su turkais: pirmas 1621 m., valdant karaliui Zigmantui Vazai, antras 1673 m., karaliaujant Mykolui Kaributui.

XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos santykiai su Turkija buvo gana geri. Karalius Steponas Batoras, nors nebuvo labai

¹ Polski Słownik biograficzny. T. I. Kraków, 1935, p. 128.

V I R T V S
DEXTERAE DOMINI
IN VIRTUTE POLONORUM
LITVANORUMQ; OSTENSA;

^{ATQVE}
ILLUSTRISSIMO DOMINO
D. MICHAELI CASI-
MIRO PAC

PALATINO VILNENSI, SUPREMO
EXERCITUUM LITVANIÆ DUCI,
MERCENSI, VSZWIATENSI, VIELVNIENSI, LIPNICENSI, TRY-
FCENSI &c. &c. CAPITANEO,
REGIÆ OECONOMIÆ MOHILOVIÆ ADMINISTRATORI.

ET
ILLVSTRISSIMO AC EXCELLENTISSIMO DOMINO
D. MICHAELI CASIMI-
RO RADZIWIŁ

S R. I PRINCIPI, DUCI IN OLYKA ET NIESWIEZ, COMITI IN SZY-
DEWIEC, MIR, ET KROZF, PROCANCELLARIO ET EXERCI-
TIVM LITVANIÆ CAMPIDUCTORI; PRÆMISLIENSI, LIDENSI, CLV-
CHOVIENSI, CAMENECENSI, OSTRZENSI, NISINENSI &c. &c.
CAPITANEO.

HEC NOM
TOTI EXERCITVI M. D. LITVANIÆ

DICATA
A IACOBEBENNET EQVITE LITVANO, ET ACADÊMICO VILNENSI.
VILNÆ.

Typis Academicis, 14 literarū, Anno Dotulm 1

10

1kus Turkijai, bet gerų santykių su ja negadino. Turkai tarsi ir
jo pretenzijų į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bei Lenkijos
Krymo totoriai kitaip žiūrėjo į stiprią savo pašonėje esančią Lie-
Didžiąją Kunigaikštystę. Jie jau seniai nedavė ramybės šioms sri-
avo žygiais. Maža to, Zaporožės kazokai dažnai verždavosi į turku

žemes ir kėlė jų neapykantą. Neaiški ir nepastovi Moldavijos padėtis taip pat neužtikrino saugumo. Mat, Moldavija, anksčiau priklausiusi Lenkijai ir surišta su ja prekybiniais ryšiais, labiau buvo palinkusi prie jos, negu prie Turkijos. Moldavijos vaivada Dragošas kadaise buvo Lenkijos karaliaus Kazimiero Didžiojo vasalas. Valdant Vladislovui Jogailai, Moldavijos priklausomybė nuo Lenkijos dar labiau sustiprėjo. Tačiau po Jogailos mirties šie santykiai ėmė silpnėti.

Turkų sultonas Otomanas II vis dažniau pradėjo terioti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos žemes. Karui vesti karalius Zigmantas Vaza 1620 m. seime paskyrė Joną Karolį Chodkevičių, pasižymėjusį kare su švedais prie Kirchholmo (Salaspilio). Be to, karalius pasiuntė pasiuntinius, kviesdamas per juos Europos monarchus krikščionis teikti jam pagalbą prieš turkus. Popiežius atsiuntė savo palaiminimą, pridurdamas: jeigu lenkai nugalės, pergalės šventė bus švenčiama visose Lenkijos katalikų bažnyčiose. Chodkevičius pasitelkė j pagalbą Lenkijos etnografinę Liubomirskį su Lenkijos kariuomenės pulkais. Mūšyje prie Chotino be Jono Karolio Chodkevičiaus dalyvavo ir Denhojas su pėstininkų kariuomene, Kochanivskis su savo pulkais, vokiečių pėstininkai. Totorių buvo apie 400.000, Chodkevičiaus armiją sudarė 60.000 vyrų. Į mūšio lauką dar buvo mesti trys lenkų pulkai. Chodkevičius šioje kovoje žuvo, ir 1621 m. buvo pasirašyta taika. Šiame mūšyje nepaprastą drąsą parodė Lietuvos kariuomenė.

Sis mūšis atspindėjo tiek grožinės literatūros kūriniuose, tiek ir istoriniuose memuaruose lotynų ir lenkų kalbomis². Šią temą savo kūryboje buvo panaudojęs ir Samuelis Tvardovskis. Be to, lotynų kalba šį mūšį apdainavo Sarbievijus kai kuriose odėse (pvz., kn. IV, 4), Potockis ir Krasickis XVII—XVIII a. parašė dvi epopėjas.

Proza šia tema buvo parašyta dar daugiau. Paminėtini Prokopo Zbignevo³, Jano Ostrorogo⁴ darbai. Abu išspausdinti „Pamiėtki Paulego“ M. Titlevskis parašė pasakojimus⁵. Tai dienoraštis, parašytas remiantis Ostrorogu. Jis išverstas į ispanų kalbą, o vėliau ir į rusų kalbą (išvertė Samuelis Velička). Jokūbo Sobieskio dienoraštis yra įdėtas į „Historyi J. K. Chodkiewicza“, 1829 m. Svarbus Jano Sobieskio dienoraštis, išspausdintas Zegotos Pauliaus rinkinyje „Pamiėtki o wojne chocimskiej“⁶.

Turkų puolimai prieš centrinę Europą XVII a. dar labiau sustiprėjo. Be to, 1667 m. pradžioje Krymo totoriai įsiveržė į Ukrainą, kurią tuomet valdė Zecpospolita. Nuo šio įsiveržimo prasidėjo sunkus karas, kuris tęsėsi net 30 metų. Pirmieji turkų puolimai jiems atnešė įžymių laimėjimų.

² *Bajanowski Jan.* Naumachia chocimska. Jaroslaw, 1622;

Zimorowicz Baltromiej. Pamątk wojny turieckiej r. 1621, Kraków, 1623;

Napolski Piotr, czyli własciwiej Jan Zabrzyc. Krawawy Mars narody sarmackiego, 1628;

Rudamina Jan pod imieniem Fridryka Warsuchtig. Dyaryusz prawdziwej ekspedycyi przeciw Osmanowi odprowowanej, 1640;

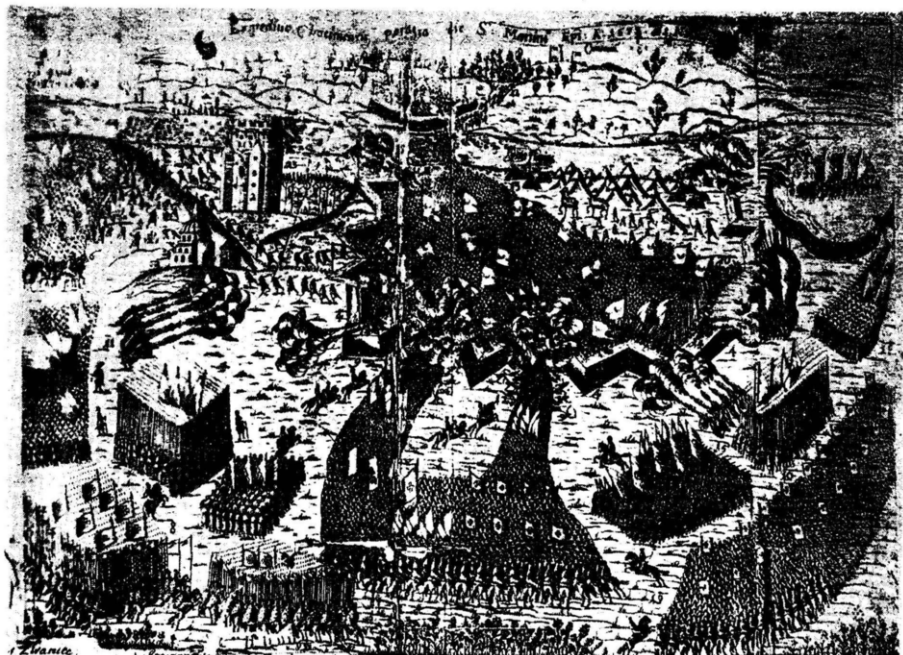
Twardowski Samuel. Wladystaw IV, król polski.

³ *Zbigniew Prokop,* Diaryusz. Adversalia albo terminata sprawy wojennej, 1621.

⁴ *Ostrorog Jan.* Wojna wolska od ceszarza tureckiego... Poznań, 1622.

⁵ *Titlowski Maciej.* Narratio de proeliis etc. 1623.

⁶ *Sobieski Jan.* Commentariorum Chotimensis libri tres. Dantisci, 1646.

1. Turanico.
 2. Chocimus.
 3. Ecclesia Russorum.
 4. Castellum valdico.
 5. Pelopi Saksini Turca fugit ad 22. gradum.
 6. Turca fugit ad 22. gradum.
 7. Turca fugit ad 22. gradum.
 8. Miles Lubuani.
 9. Princeps Wisniewski.
 10. Pedicatus noster.
 11. Tormenta.
 12. Supremi Libani.
 13. Turca fugit ad 22. gradum.
 14. Tormenta Turcarum.
 15. Tormenta et pedicatus Polonus.
 16. Pedicatus supremi Rex Polonus.
 17. Tormenta Poloni ex valle Mulgano.
 18. Miles Poloni.
 19. Miles Polonus.
 20. Lancari.
 21. Dalmati.
 22. Turca fugit ad 22. gradum.
 23. Praxi.
 24. Meriani.
 25. Miles Polonus.
 26. Miles Polonus.
 27. Miles Polonus.
 28. Miles Polonus.
 29. Miles Polonus.
 30. Miles Polonus.
 31. Miles Polonus.
 32. Miles Polonus.
 33. Miles Polonus.
 34. Miles Polonus.
 35. Miles Polonus.
 36. Miles Polonus.
 37. Miles Polonus.
 38. Miles Polonus.
 39. Miles Polonus.
 40. Miles Polonus.
 41. Miles Polonus.
 42. Miles Polonus.
 43. Miles Polonus.
 44. Miles Polonus.
 45. Miles Polonus.
 46. Miles Polonus.
 47. Miles Polonus.
 48. Miles Polonus.
 49. Miles Polonus.
 50. Miles Polonus.
 51. Miles Polonus.
 52. Miles Polonus.
 53. Miles Polonus.
 54. Miles Polonus.
 55. Miles Polonus.
 56. Miles Polonus.
 57. Miles Polonus.
 58. Miles Polonus.
 59. Miles Polonus.
 60. Miles Polonus.
 61. Miles Polonus.
 62. Miles Polonus.
 63. Miles Polonus.
 64. Miles Polonus.
 65. Miles Polonus.
 66. Miles Polonus.
 67. Miles Polonus.
 68. Miles Polonus.
 69. Miles Polonus.
 70. Miles Polonus.
 71. Miles Polonus.
 72. Miles Polonus.
 73. Miles Polonus.
 74. Miles Polonus.
 75. Miles Polonus.
 76. Miles Polonus.
 77. Miles Polonus.
 78. Miles Polonus.
 79. Miles Polonus.
 80. Miles Polonus.
 81. Miles Polonus.
 82. Miles Polonus.
 83. Miles Polonus.
 84. Miles Polonus.
 85. Miles Polonus.
 86. Miles Polonus.
 87. Miles Polonus.
 88. Miles Polonus.
 89. Miles Polonus.
 90. Miles Polonus.
 91. Miles Polonus.
 92. Miles Polonus.
 93. Miles Polonus.
 94. Miles Polonus.
 95. Miles Polonus.
 96. Miles Polonus.
 97. Miles Polonus.
 98. Miles Polonus.
 99. Miles Polonus.
 100. Miles Polonus.

Turkų ir totorių kariuomenė buvo vieninga ir gerai paruošta karui, o Žečpospolitės kariuomenė buvo neparuošta ir silpna. Žečpospolitės kariuomenei 1667 m. vadovavo Janas Sobieskis. Jam vadovaujant, totorių veržimasi pavyko sustabdyti ir padaryti paliaubas. Jau nuo seno Žečpospolitės viduje nebuvo vienybės ir pastovumo. Magnatai-šlėktos neapkentė karaliaus Jono Kazimiero. Šis atsisakė nuo sosto. Karaliumi buvo išrinktas Mykolas Kaributas Višniaveckis. Jo išrinkimu buvo nepatenkinta kita šlėktų grupuotė, turėjusi ryšius su prancūzais, ir labiau norėjo svetimšalio karaliaus, negu savojo. Tarp magnatų ir šlėktos kivrėči tebevyko, ir niekam totorių sąsme nerūpėjo. Sobieskis šią padėtį taip apibūdina: šlėktų pareiga buvo „sėdėti namie, mokesčių nemokėti, kareivių nemaitinti, ir kad viešpats dievas kariautų už mus“. Žečpospolitai nebuvo pasirodusi karui ir neturėjo sąjungininkų. Su Austrija ryšiai buvo silpni. Lietuvių-lenkų sąjunga galėjo tikėtis rusų pagalbos, nes jie taip pat buvo susirūpinę Ukraina, kurią norėjo užgrobti priešas ir kuriai grėsė totorių ir turkų jungas⁷. 1671 m. totoriai puolė Ukrainą, tačiau lietuvių ir lenkų jie buvo atremti. 1672 m. turkai paskelbė Žečpospolitai karą. Sušauktas Žečpospolitės seimas jokių sprendimų nepriėmė dėl kilusių rietenų tarp magnatų ir šlėktos. Karalius Višniaveckis jų tarpe neturėjo autoriteto. Jie reikalavo, kad jis atsistatydintų. Tuo tikslu jie prašė Prancūzijos karalių Liudviką XIV parinkti Lietuvai—Lenkijos sostui kandidatą iš prancūzų tarpo. Turkai apgulė Podolės miestą Kamencą ir jį paėmė. Pavojaus grėšė Lvovui. Žečpospolitai pasiūlė taiką. Sudarius taiką, Žečpospolitai tuojau turėjo sumokėti didelę sumą pinigų ir kasmet mokėti duoklę. Bučacė padaryta taika (1672 m.) nepaprastai nualino Žečpospolitą. Ir jau 1673 m. balandžio mėnesį Žečpospolitės seimas atsisakė šios sutarties ir nutarė telkti kariuomenę.

1673 m. rudenį vėl prasidėjo karo veiksmai. Turkų pajėgos buvo didesnės, negu Lietuvos ir Lenkijos kartu paėmus. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausiuoju kariuomenės vadu-etmonu buvo paskirtas Mykolas Kazimieras Pacas, Vilniaus vaivada. Mykolas Radvila, Lietuvos vicekancleris, buvo paskirtas Lietuvos kariuomenės karo lauko vadu. Kariuomenės sąstatą sudarė pėstininkai, raiteliai ir artilerija. Lenkijos kariuomenei vadovavo vyriausias kariuomenės vadas Janas Sobieskis.

Ne visa ši kariuomenė buvo sutelkta prie Chotino. Vieni turkų kariuomenės daliniai, vadovaujami Huseino-pašos, buvo išsidėstę prie Chotino, kiti, vadovaujami Halilo-pašos — prie Kamencos, treči, vadovaujami Kaplano-pašos — prie Moldavijos sostinės Jasų. Seniavskis vadovavo lenkų raiteliams prie Podolės, užimtos turkų. Kai kurie moldavų ir rumunų daliniai (apie 5000) pabėgo nuo turkų tvirtovės (Chotino) ir perejo į lenkų pusę. Lietuvių ir lenkų kariuomenės prie Chotino išsidėstė atskirai. Lietuvių kariuomenė užėmė kairįjį sparną ir dalį centro (žr. Kžčanovičiaus paveikslą), lenkai — dešinįjį sparną ir dalį centro. Tačiau tokiam kariuomenės išdėstymui prieštarauja kai kurių istorikų pateiktas kariuomenių išdėstymo planas. Matyti, iš tiesų tarp Lietuvos ir Lenkijos aukštųjų vadų buvo nesutarimų dėl nepriklausomumo ir pirmenybės. Taip buvo ir

⁷ История Польши. Т. I. Москва, 1954, стр. 277—278.

Chotino mūšio metu. Tai atspindi ir vėlesniuose šio mūšio istorikų vertinimuose. Lenkų istorikai teigia, kad turkų įtvirtinimo apsupimo centrą sudarė lenkų daliniai, vadovaujami Višniaveckio ir Potockio. Jokūbo Benečio poema „Viešpaties dešinės galybė“... sako, kad apsupimo centrą užėmė abiejų kariuomenių daliniai, išsidėstę kyliais, nukreiptais į tvirtovę. Jiems vadovavo savų kariuomenių vadai: lietuvių kariuomenės daliniams — Mykolas Kazimieras Pacas, lenkų kariuomenės daliniams — Višniaveckis. Vilnietis dailininkas Kžčanovičius tokį kariuomenių išsidėstymą pavaizdavo minėtame paveiksle.

Lietuvių ir lenkų pajėgos, puolusios turkų įtvirtinimus, iškovojo pergalę. Janas Sobieskis po šios pergalės buvo išrinktas karaliumi ir toliau tęsė karą su turkais.

Šiai pergalei prie Chotino paminėti buvo parašyta grožinės literatūros kūriniai. Jokūbas Benetis, Vilniaus Akademijos studentas, Lietuvos didikas (eques Lituanus), 1674 m. lotynų kalba parašė poemą „Virtus dexteræ Domini“. (Viešpaties dešinės galybė“...), susidedančią iš 743 hegzametro eilučių. Vėliau pasirodė Igno Kasickio poema „Wojna Chocimska“, Vaclovo Potockio poema „Wojna Chocimska“, kurią sudaro 10 dalių.

Jokūbo Benečio lotynų kalba parašyta poema nebuvo tyrinėta ir nebuvo versta į lietuvių kalbą*. Šio straipsnio autoriui neteko užtikti apie ją išsamesnės literatūros. Jos nenurodo ir K. Estreicheris. Straipsnio autorius pateikia šios poemos vertimą ir paaiškinimus.

Vilniaus Akademijos studentas Jokūbas Benetis savo poemoje „Virtus dexteræ Domini“ apdainuoja 1673 m. įvykusį mūšį su turkais prie Chotino. Šioji poema yra tarsi plati panegirika ne tik pergalei prie Chotino paminėti. Ji yra lyg vadų katalogas, skirtas ne vienam asmeniui išaukštinti, bet daugeliui jų. Ilga karo vadų eilė su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausiuoju kariuomenės vadu Mykolu Kazimieru Pacu ir Lenkijos vadu Janu Sobieskiu priešakyje praeina pro skaitytojo akis. Didžioji šios poemos dalis skirta Lietuvos karo vadų išaukštinimui. Ši poema, parašyta lotynų kalba, yra nemažas indėlis į lietuvių lotyniškosios literatūros lobyną. Ji yra svarbi ne tik literatūros tyrinėtojui, bet ir istorikui.

Poema „Viešpaties dešinės galybė“... iš spaudos išėjo, praėjus vieneriems metams po Chotino mūšio. Toks greitas jos pasirodymas liudija apie didelę šiame mūšyje pasiektos pergalės reikšmę. Ši pergalė buvo Lietuvos pasididžiavimas. Mūšio dalyviai, grįžę iš kovos lauko, kaip Vilniaus vaivada, vyriausias Lietuvos kariuomenės vadas Mykolas Kazimieras Pacas, Lietuvos vicekancleris Mykolas Kazimieras Radvila, Trakų vaivada Marcijonas Oginskis, buvo apgaubti pergalės šlove. Prisiminimai apie šitą mūšį buvo gaunami tiesiai iš jo dalyvių. Jokūbas Benetis apie šį mūšį galėjo gauti žinių iš savo tėvo Jurgio Benečio, karaliaus sekretoriaus. Tema šviežia, rašyti nelengva. Tačiau tai garbės reikalas. Poema ir pradeda didingu kovos pergalės devizu: Sumušėm priešų pulkus, nesumuštus niekad, ir traką, grėsusį amžiais Europai... .

---

* Su šia poema straipsnio autorius trumpai supažindino skaitytoją „Svyturys“ (1969 m., Nr. 13).

Tačiau poetas neatsisako ir tradicinės, būdingos romėnų epikams įžangos: neapsieina be kreipimosi į mūžą. Įžanginė poemos dalis savo dėstymo būdu primena Husoviano poemos apie stumbrą įžangą. Be to, nuo pat poemos pradžios jaučiamas humanizmui būdingas mokytumo bruožas. Sis bruožas eina per visą kūrinį, kartais apsunkindamas jo mintį ir menkindamas vaizdingumą. Drauge joje kaitaliojasi tradiciniai antiklos poetiniai įvaizdžiai (ypač Vergilijaus „Eneidos“), pagyvindami patį kūrinį.

Sioje poemoje galima įžiūrėti dvi dalis: 1) mušio aprašymas 2) karo vadų išaukštino mo panegiriniai posmai.

Pirmoje poemos dalyje poetas duoda Respublikos padėties vaizdą. Karų išvargintą, tarpusavio vidaus rietenų draskomą ir susilpnėjusią ekonomiškai, ją užpuola žiaurūs turkai. Ruošiamasi lemiamai kovai. Cia poetas leidžia prabilti abiejų šalių atstovams. Pirmą prabyla turkų grobikų minia į savo deivę Eniją. Minios kalboje reiškiamas mintis, kad atėjo laikas atsiskaityti su savo priešu: užpulti Respubliką, nes ji susilpnėjusi dėl vidaus nesantaikos. Į tokį raginimą turkų kariuomenė tuojau reaguoja ir ruošiasi pulti:

Uolos, visa lyguma prisipildo žiauriųjų kareivių.
Cia lenktasis trimitas duoda kartotinį ženklą,
Cia pėstieji kariai, tartum viesulas, taipgi skyduoti,
Išsirikiuoja kyliais, lyg siaubinga audra viršum lauko,
Žliaugia lietum, kada Šiaurys užaujančiais gūsiiais
Baisią sukelia audrą; maišosi debesys tankūs
Su lietumi, o ugninis eteris naktį dabina
Žaibo strėlėm, ir tuokart paslepia vandenys lauką.

Pavaizdavęs pasiruošimą kovai, poetas leidžia kalbėti savo tėvynei. Tėvynė, atsakydama į turkų minios kalbą, pažada turkų grobikų sprandui vergovės jungą. Po tėvynės kalbos poetas vaizduoja, kaip Lietuvos kariuomenė ruošiasi kovai. Sis paveikslas primena Vergilijaus „Eneidos“ audringos jūros vaizdą:

Telkias prie ginklo karinga gentis, ir plačiai pasiskleidžia
Narsiosios kuopos tautos, ir ietim pulkai apginkluoti
Renkas prie vartų gausių, kaip iš jūros gelmių nuo giliausiu
Užgula Euras ir Notas, ir Afrikas, audromis dažnas,
Ir didžiules bangas volioja į pakraštį jūros.
Didina karo veiksmus lietuviškas Marsas karingas,
Degdamas meile savajai tėvynei, rūstybę nukreipia
Prieš grūmojantį traką ir trokštantį turtų be galo.

Kalbėdamas apie karo dievą Marsą, jį vadina lietuviškuoju, jam leidžia prabilti savo kariuomenės ir Lietuvos vardu:

Aš likimu prisiekiu ir Nemezide, mūs globėja,
Kad šio karo gaisro tolei neužgesinsiu,
Kolei kraujo jūsiškio aukštiesiems dievams nenuliesiu.

Po lietuviško Marso žodžių poetas sukauptą visą žinomą vaizdų arsenalą kovai prieš turkus pavaizduoti:

Visas laukas siūbuoja, girdisi žvilgančių skydų
Gausmas iš tolo, plačioj lygumo j vis kas kartą tankėja

Girios varinės; mintys į kovą jausmu suliepsnoja:
Ir nors Siaurys atžarus žvarbiuoju viesulu trukdo
Ir smarkesniu vis kerta lietum, negu Pietryčių vėjas
Dangų ir vyrus, bet dega įniršęs lietuvis ginkluotas
Ir kartu su savim Gedimino priesaką neša.

Pastarąjį lietuvišką motyvą dar papildo kiti vaizdai:
Mykole, tu drąsiausias lechiečių, kad būtumei matęs
Savo Algirdo jėgą pabudusią, kaip jo lietuvis
Meile liepsnojo, kokia veržlumo drąsa begalinė
Prieš turkus visus juos tuokart buvo apėmus!

Poetas supažindina ir su turkų grobuoniškumu. Jie žiauriai nusiaubė labai sustiprintą Kandiją, nuolat puldinėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemes, o dabar nutarė visiškai jas pagrėbti. Čia poetas aiškiai pasako, kad lietuviai šiame kare turėjo labai aktyvų vaidmenį, atremiant turkus. Jie (lietuviai ir lenkai) suvarė priešą į tvirtovę ir laiko juos paskutiniu smūgiu pribaugti. Jie apsupa pylimais ir grioviu sustiprintą priešo stovyklą, prasideda mūšis. Poetas vis stipriau sutelkia nepamirštamus vaizdus:

Krūpčioja laukas, pulkai išrikiuoti, žudyt pasirošę,
Žvilga ištraukti kardai; jie nekenčia jokio delsimo.
Marsas klastingas ir dieną, ir naktį be perstojo siaučia.

Vyksta žiauri kova. Jai pavaizduoti poetas vėl pasinaudoja kai kuriais analogiškais Vergilijaus „Georgikų“ vaizdais. Kovos epizodai gyvi ir vaizdingi:

Praskina kelią jėga ir prieigą griauna, drąsiuosius
Žudo parkritę, veržias į priekį, smegenis rausia
Kardu aštriuoju; ne taip, kai užtvankai lūžus, smarkiausiai
Veržiasi upė sraunioji ir, nešdama sunkenybę,
Tvindo Cereros laukus ir vaisius, ir gabena iš karto
Tvirtus su gyvuliais, visur lydi gausmas didžiulis,
O taip pat nustebimo verti baisiausi griuvėsiai.
Ne! Kaip galingas Siaurys nuo Grįžulo ratų pakrančių,
Nuo Eolijos krašto užgriūva siaubingu pavojum,
Gaudžia giria, taip pat, tridančiu grūmodamas jūroj,
Siaučia Nerėjas ir marių gelmes išjudina smarkiai.
Nėr atvangos ir rimties, nežina pralaimėjimų krinta
Sūnūs bistonų, traukias atgal kuo greičiausiai jau priešas,
Visas žaizdotas, jo traukimas skamba nuo šauksmo.

Kuo toliau, tuo žiauresni atsiskleidžia kovos vaizdai. Jaučiamas anti-kiniam menui būdingas natūralistinis vaizdavimo būdas:

Permirkus žemė krauju, vienam persmeigus plačią krūtinę,
Virpa ietis ir pervėrus baisų sukelia skausmą.
Vienas netenka galvos ir šalmo nuo ieties eiklosios,
Kitą čia pat geležinių iečių daugybė užkloja,
Vieną žirgas sutrypia, kitas, kovojąs grobikas,
Krinta į srauniąją upę; vienas dar šiltąją ietį
Veltui traukia iš savo žaizdos, jam galva ir krūtinė
Plyšta, per šnerves kiauras, ausis ir akis jo sruvena

Smegenys glitūs; o kitas — baisėsnis: jis, kaukolei trūkus,
Zemę daužo kakta ir vemia riebuji kraują.

Tokią baisią kovą vaizduoja poetas ir ją lygina su graikų kova prieš persus ties Termopilais (480 m. pr. m. e.), kartaginiečių — ties Kanais (216 m. pr. m. e.) su romėnais. Tokia įtampa pavaizdavęs mūsų prie Chotino, poetas įtikinančiai priduria, kad mūsų po dviejų dienų buvo baigtas ir atnešė lietuvių ir lenkų jungtinėms pajėgoms pergalę. Pirmoji poemos dalis bene geriausia iš visos poemos.

Antroje poemos dalyje daugiausia yra išaukštinami vadai. Poetas, būdamas Vilniaus Akademijos studentas, nors savo kilme buvo anglas, jautė Lietuvai simpatiją ir stovėjo jos pusėje. Jis sakosi ją geriau pažįstą už viską, išskyrus religiją:

Man, išskyrus religiją, tu žinomiausia. Galinga
Zemė karais ir garsi savo vyrais. Turtinga herojais,
Prosenių didvyrių ir vadų tu motė garsioji,
Ramstis valstybės, Parnaso garbė, įkvėpėja dorybių
Ir šventosios Temidės tu motina kuo garbingiausia.

Poemoje jis ir norėtų pirmiausia išaukštinti Lietuvos vadus. Tai aiški matyti iš jo pasiteisinimo žodžių:

Gal ir nedaug galėjau suklysti, kai lenkams norėjau
Skirt pirmenybę, nes buvo aišku Febui klientui,
Jog tu norėjai, idant didiesiems svečiams nebetrukty
Įprastų pavyzdžių, o taip pat ir elgesio tikro.

Čia pat autorius netgi atvirai pareiškia apie tą Zečpospolitos leteną, kuri stengėsi užgrobti Lietuvą. Kalbėdamas apie tokią „lygybę“ ir lenkų primatą, ją taip apibūdina:

Jiems gi yra ir pirmosios kėdės, ir pirmosios vietos

Menėje, jiems ir mūza turėjo būti pirmoji.

Ir čia pat pagiriamai atsiliepia apie Lietuvą:

... tiek daug tėvynės herojų

Duoda mums Gedimino dorybė. . .

Poemoje pabrėžiama, kad Lietuvos didvyriai prilygsta žinomiems ir pagarsėjusiems herojams. Lietuvoje yra Alcidų, Dentatų, Scevolų, Tezėjų, Manlijų.

Poetas, trumpai suminėjęs lenkų kariuomenės vadus su Janu Sobieskiu priešakyje, greitai pereina prie Lietuvos vadų išaukštinimo, kuriems paskyrė beveik pusę savo poemos. Pirmiausia jis iškelia ir išaukština vyriausiąjį Lietuvos kariuomenės vadą, Vilniaus vaivadą Mykolą Kazimierą Pačą, kuris savo narsumu prilygstąs Aleksandrui Makedoniečiui ir netgi jį pralenkiąs:

Betgi tavo didėsnis šaunumas, Kazimierai, spindi,
Kai užsirūstinęs tu baisiausiam gaisre prisijungi
Pėsčias prie pėsčiųjų arba prie raitelių būrio;
Raitas ant žirgo, nė kiek nepaliestas, į prapultį joji
Ir prieš turkus, ištraukęs kardą, žudydamas narsiai,
Kloji pulkus mirtinai ar būrius savo ietimi traiskai,
Ar pagrobtas ietis svaidai į bėgantį priešą.

Aukštindamas kitus Lietuvos vadus, poetas juos taip pat palygina su istorinėmis asmenybėmis, karo vadais. Lietuvos vicekancleris ir kariuomenės karo lauko vadas Mykolas Kazimieras Radvila yra lyginamas su Dovydu, nes Radvila savo priešą, lyg Dovydas Goliotą, pakloja prie Podolės upės. Dėl to jo darbus poetai jamžins savo giesmėse. Kiti vadai — Polocko vaivada Jonas Kazimieras Sapiega, Lietuvos Kurijos išdininkas Benediktas Sapiega, Lietuvos arklaininkas Pranciškus Sapiega, Mstislavlio vaivada Jonas Oginskis. Šie ir kiti Lietuvos vadai yra aukštinami, jų narsumas ir kitos dorybės lyginamos su Hektoro, Ajakso, Herkulio ir kt.

Kad atskirų vadų dorybių kartojimasis nebūtų įkyrus, poetas, charakterizuodamas juos, įpina palyginimų ir kartais gamtos vaizdų. Mūšio metu Mykolo Kazimiero Paco ietys krinta taip, kaip atskilusios žvaigždės naktį lietumi pabyra į žemę jūros platybėje. Vaizduodamas Trakų vaivados Marcijono Oginskio narsumą ir jėgą, poetas hiperbolizuoja, pareikšdamas, kad nuo jo kardo smūgio sudreba žemė. Apibūdinamas Smolensko vėliavininką Aleksandrą Reginaldą Polubinską, poetas jį palygina su aru, skrendančiu į dangaus mėlynes ir drumsčiančiu savo plunksnom ripuotom debesis tamsius.

Tokių palyginimų ir vaizdų įpynimai į vadų charakteristikas yra viena iš literatūrinių priemonių, keliančių kūrinio vaizdingumą ir pabrėžiančių Lietuvos reikšmę bei jos svorį. Tokią reikšmę turi ir gausūs epitetai šioje poemoje.

Vilniaus Akademijos studento poemoje „Viešpaties dešinės galybė“... reiškia priešinga mintis „Lietuvos TSR istorijos“ minčiai (I t., 291 p.) dėl lietuvių dalyvavimo mūšyje prie Chotino. Be to, prie šios poemos pridėtas mūšio paveikslas, kur nurodyta lietuvių ir lenkų kariuomenių ir jų vadų aktyvus dalyvavimas šiame mūšyje. To nepaneigia ir TSRS istorijos darbai ir šių laikų Lenkijos istorijos veikalai. Apie Lietuvos kariuomenės aktyvų vaidmenį mūšyje prie Chotino byloja ir dabar dar išlikę Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje du litaurai-būgnai, 1673 m. atimti iš turkų Chotino mūšio metu.

Jokūbo Benečio poema „Viešpaties dešinės galybė“ **... yra Lietuvos lotyniškosios literatūros kūrinys iš herojinės srities, bylojantis apie lietuvių dalyvavimą 1673 m. mūšyje prie Chotino.

** Jokūbo Benečio knyga *Virtus Dexteræ Domini* atspausdinta Vilniaus Akademijos spaustuvelyje 1674 m. sausio mėn. 14 dieną. Ji įrišta drauge su kitomis į du konvoliūtus (III 14464—14503, III 10852—10871) ir yra Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos Retų ir senų spaudinių skyriaus fonduose. Jos formatas — in folio min. Titulinis ir kiti knygos lapai ornamentuotais rėmeliais. Dideliame, kiek apgadintame lape, vario graviūra pavaizduotas mūšis prie Chotino 1673 m. Vertėjas, versdamas šią istorinės reikšmės knygą, stengėsi, kad vertimas tiksliau atitiktų originalą, dėl to hegzametras kartais sunkokas.

JOKŪBAS BENETIS

VIEŠPATIES DEŠINĖS GALYBĖ

Iš lotynų kalbos išvertė

B. KAZLAUSKAS

VIEŠPATIES

DEŠINĖS GALYBĖ, PASIREISKUSI LENKŲ IR LIETUVIŲ GALYBĖJE IR SKIRTA ŠVIESIAUSIAJAM PONUI, PONUI MYKOLUI KAZIMIERUI PACUI, VILNIAUS VAIVADAI, VYRIAUSIAJAM LIETUVOS KARIUOMENIŲ VADUI, MERKINĖS, UŠVIETO, VELIUONOS, LIPNISKIŲ, TRYŠKIŲ IR KT. IR KT. SENIŪNUI, KARALISKOSIOS MOGILIOVO EKONOMIJOS ADMINISTRATORIUI, O TAIP PAT SVIESIAUSIAJAM IR ĮZYMAUSIAJAM PONUI, PONUI MYKOLUI KAZIMIERUI RADVILAI, SVENTOSIOS ROMOS IMPERIJOS, OLIKO IR NESVYZIAUS KUNIGAİKSCIUI, SIDLOVECO, MYRO IR KRAZIŲ GRAFUI, VICEKANCLERIUI IR LIETUVOS KARIUOMENIŲ ETMONUI, PEREMIŠLIO, LYDOS, KLUCHO, KAMENECO, OSTRO, NYSOS IR KT. SENIŪNUI, O TAIP PAT VISAI LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKSTYSTĖS KARIUOMENEI. JOKŪBAS BENETIS, LIETUVOS DIDIKAS IR VILNIAUS AKADEMIJOS STUDENTAS. ISSPAUSDINTA VILNIUJE, AKADEMIJOS SPAUSTUVĖJE, 1674 VIESPATIES METAIS, SAUSIO 14 DIENĄ.

DEXTERA DOMINI FECIT VIRTUTEM. PSAL. VER. 16 VIESPATIES DEŠINĖ PARODĖ SAVO GALYBĖ. PSAL. VER. 16.

L. Kžčonovičiaus piešinio apie Chotino mūšį paaiškinimai: 1. Zvanečas; 2. Chotinas; 3. Rusų bažnyčia; 4. Turkų įtvirtinimai; 5. Moldavų pylimas, kurį užima lenkų kariai; 6. Vadas Radvila puola turkus, bėgančius prie Tyro; 7. Krūmai; 8. Lietuvos karys; 9. Vadas Višniaveckis pralaužia turkų pylimą; 10. Mūsų raiteliai; 11. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės karo pabūklai; 12. Vyriausias Lietuvos vadas užima turkų pylimo vartus; 13. Turkai bėga į pastatytą ant Tyro upės tiltą; 14. Turkų karo pabūklai; 15. Lenkų karo pabūklai ir pėstininkai; 16. Lenkų pėstininkai veržiasi į turkų pylimą; 17. Lenkai iš Moldavų pylimo pabūklais puola turkus; 18. Lenkijos karys veržiasi į moldavų pylimą; 19. Lenkijos karys; 20. Turkų rinktiniai pėstininkai (jančarai) ginasi; 21. Turkų pylimas prie tilto; 22. Turkai bėga į Kamenecą; 23. Tiltas, kuriuo turkai iš pylimo bėga į Chotiną; 24. Turkai skęsta.

[ŠVIESIAUSIUS IR NENUGALIMUOSIUS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS KARIUOMENĖS VADUS

Po neseniai įvykusios Marso pragariškos kovos pasaulio šviesą išvysta „Viešpaties dešinės galybė“, kad paliudytų jūsų dorybę, spindinčią užrašuose, kurią ji tarp pasibaisėtinų pergalės kardu parodo aiškesnę už šviesą. Sviesiausieji ir Nenugalimieji vadai, argi ta didelio proto kilni jėga, verta Sviesiausiojo vardo, galėtų glūdėti tamsybėje, kurią, pasižymėjusią pirmose gretose, pajuto išgąsdinti barbarai pirmiau, negu jie savo klasinga akim pastebėjo? Argi didžiausio narsumo įrodymas, kurį užtemdyti neleidžia netgi kario žygis, vertas palmės, negalėtų suspindėti iškilmingose pagyrimų giesmėse? Ar tėvynė negalėtų garsinti to šaunumo, kuriam svetimšalė Paladė paskyrė literatūrinės šviesos nemirtingą paminklą? Ar pagaliau mano menkutė pagarba negalėtų Jūsų garbingumo skubiau išaukštinti, kurių didžiausiam prielankumui atsidavęs mūsų Namas patyrė nepaprastą laimę? Iš tiesų, prisipažįstu, kad čia yra vaizduojamas mažesnis pergalės šlovės didingumas, negu apreiškia jūsų šlovės didybė ir žygdarbių garsas; tačiau, kadangi niekas kitas jūsų tokių už nuopelnus nepažadavo, žiūrint kiek jūs išlaikėte Marcialio garbės ypatumą, reikės priskirti prie paslaugų, nes aš beveliju didžiu dorybių spindėjimu parodyti menką iškalbingumo blizgesį, negu tylėdamas apgaubti tamsa, kad tuo deramo dėkingumo šviesumas būtų paslėptas. Zinoma, jūs, Aukščiausieji Lenkijos valstybės Atlantai, eisite į pačią švenciausią amžinybės vietą, kalavijų ir plunksnų apsaugoti nuo pasikeitimų ir, kur bekryptų Paco ir Radvilos vardo garsas, jis tiek paskleis vado skeptro papuošalų, kiek jūs panaudojote arba kario aprangoje Achilo narsumo pavyzdžių, arba togoje padėjote bendros gerovės siekimo pastangų, kad pavieniai nenuilstamo darbo žygiai, imitavę praeitą amžių ir sukėlę šio amžiaus nuostabą, ateities akyse pasirodytų nepaprasti. Taip pat, kad neatrodytų, jog aš, sumaišydamas abiejų dorybės, atliktų žygių didingumą atimu iš jų įgytos garbės ir, nuo visuotinės pagarbos atskirtą, pirmiausia priglaudžiu prie tavo augalų. Vade ir Vadų Slove Kazimierai Pace, Vilniaus vaivada. Iš tikrųjų aš kreipiuosi į tave, spindintį ir saulės nužertą vadą, nes tu įgimtą lėlijų blizgesį taip gražiai priešų krauju apšlakstei, kad įvairiaspalvis purpuras tave, narsuolį ir nekaltąjį, teisingai laiko priešų ir skriaudų keršytoju. Atstatei į vietą saugiai savo vardo nemirtingumą, kada pirmas veržėsi į mirties nasrus, kad, narsumo paskatintas, Marso lauką kariui laimėtum. Naudodamasis ne blogiau pylimu kaip ir lauko lyguma, tu parodei vadų drąsą vesti karus ir baigti juos, ne vietų patogumu naudojantis. Dėl to tokioje sunkioje kovoje tu pelnei pergalės šlovę ir, įveikęs sunkiai pereinamas uolas ir įtvirtinimus, tu apsaugotą nuo baimės klastą pastatei prieš pavojus, idant tartų: ten negali būti saugu, kur tavo narsumo trofėjus turi glūdėti. Bet, Sviesiausiasis ir Įžymiausiasis Valdove Radvila, kokius didelius žaibus suteikė tavo Erelis lenkų Jupiteriui dabartinėje kritiškoje būklėje, apvainikuotas lauru nugalėtoju, jis saugiai iš tolo galėtų pats stebėti, negu dėl dvasios silpnumo iš arti žiūrėti. Iš tikrųjų, kadaise Sparnuotis iš tvarkiniečių išplėšė laisvę, dabar smarkesniu puolimu nusuko galvas sąjungą laužantiems vadams arba, kad iš kilmingo grobio paro-

dytų drąsios prigimties karališką narsumą, arba, kad pašalinus priešakinius kovotojus, iš pat pradžių užgniaužtų klastą. Koks bebūtų to kilnumo pagrindas, tikrai iš tos azijatiškos hidros negalėjo ataugti nupiauta galva, kuri, iškelta Respublikai bedievišku maru užkrėsti, pergalei sėkmę sutrukdytų. O tikros Herkulio minties didybė! O nenugalima abiejų Vadų dvasia! Jums, ryžtingieji herojai, šis Tyras, prie Podolės Tyro, labai teisingai kalvas paminklais padarė. Jumyse ir jūsų kariuomenėje jis juto mirštant Aleksandrus, Hefestionus, Kraterus, Parmenionus ir Filotus. Jums ir jūsų vadovavimui jis priskiria reikšmingus dalykus, todėl, nors savo Herkulį, žinomą Huseino vardu, kažkokiu pramanytu ryšiu garbė buvo surišusi su pergalemis, Marsą su siaubu, tačiau jūs taip sutraukėte lemtingą ryšį, kad vergiškaiai laisvei skirtus pančius uždėjote ant otomano kojų. Taigi, jie yra to nusipelnę, kad ne tik skamba bendros šlovės trimito garsai, bet ir mokyta Paladė amžiams prisiminti išpuošia savo kariuomenę triumfuojančia šlove. O aš, žemiausias Jūsų Didenybių tarnas, pergalių preliudijų sujaudinta ranka atvirai prisipažįstu, kad šie puslapiai dvelkia ne tokiu karščiu, kokiu Marso lauke degė jūsų veidas. Jūs atleiskite už mano drąsą, nežiūrėdami bendro herojų pagyrimo platumo trūkumą; jie gali būti giriami; bet vertai ir pakankamai — niekad negali būti pagirti.

JŪSŲ SVIESIAUSIŪJŲ DIDENYBIŲ PAKLUSNUMUI ATSIDAVĘS
JOKŪBAS BENETIS, VILNIAUS AKADEMIJOS STUDENTAS.

VEIKALO PAGRINDAS

Daugybės karų nualinta ir piliečių nesantaikos išvarginta, Lenkija vėl davė progos piktiems kazokų antpuoliams. Nusimetusi krikščioniškosios vergovės jungą, Lenkija savaime pateko po Turkijos jungu, kad otomaniška vergovė išplėstų mūsų laisvę. Barbaras rado progą karui pradėti ir, nė kiek nesitikint Tėvynei, su didžiausia armija užtvindė Podolę, atėmė Kamencą, nusiaubė miestus ir kaimus; maža to, išpuikusia širdimi įsigėdė apkrauti gėdingais mokesčiais dėl tokio staigaus užpuolimo išsigandusių gventojus. Esant tokiam pavojingam likimui, Respublika, kiek pajėgė, sutelkė jėgas ir drąsą ir prieš tokius klastingus vadus (kuriuos tiko pavadinti priimtu vardu — Bašais) pastatė du karo grėsmingus žaibus Janą Sobieskį ir Mykolą Kazimierą Pacą, ir abiejų tautų kariuomenių vadus. Jie, nugalėję oro ir kelių kliūtis, šaltu rudens metu, iš vienos pusės pylimo ir griovių apsuptą, iš kitos pusės Tyro upės verpetų sutramdytą, vengiantį kautis kautynių gretomis, priešą, šauniai per pačius aštrių uolų ir pylimų įtvirtinimus užpuolę, pražūtingai žudydami, sunaikino. Ir visą Huseino garbę, kurią jis daugelio metų triūsų, užkariaudamas Kandiją, buvo įsigijęs, klastingu krauju užgesino.

Sumušėm priešų pulkus, nesumuštus niekad, ir traką,
Grėsusį amžiais Europai. Išgąsdinta Kąndija juto
Tuokart jo jėgą, ir Istras audringas galia jo stebėjos,
O tėvynės larai pabūgo jo tokio šėlimo.

Lenkija tu palaiminga, paskolink mums savojo žodžio
Ir linksnumo suteik; juk miela, kai džiaugsmas auksinis
Lieką širdy ir žmonių malonaus dėkingumo sulaukia.
Mūza, padėki siekiamis žynių ir savais patarimais,
Lyros mene išmaninga, triumfų vertų netrukdyki.
Eiki skubiai prie Marso šlovės ir, dosni pagyrimų,
Kardui prilygstančias plunksnas ištrauk, lai žudomi būna
Žiaurūs bistonai, lai deivė Paladė stovyklą be kraujo
Stiliumi muša. Jei kartą gelonams kardu už Tyro
Surengtos buvo žudynės, tiek kartų ji tegu smogia,
Kiek amžinoj knygoj laimėjimų bus įrašyta,
Ir vangių veidu skaitys neskubi staigumams senovė.
Tu čia akis ir mintį atkreipk, nes priešo didžiausio
Tu nekenti, nepasitiki juo, ir negali patikt tau
Siaubo Machmeto pulkai. Jie krikščionių vertus pažiūrėti

10

20

Reginius teiks prie Chotino pylimo,— kruviną vaizdą;
Akys tuomet klastingos genties bausme pasisotins.
Mūza, tiktai tu šį sugaištą laiką daryk nenuobodžiu
Ir netrukdyk, kad kovą šitą parodyt galėčiau.
Blogas likimas lechiečių savo kariais pražūtingais
Buvo nualinęs kraštą, ir Nemezidė panūdo
Iš karalystės išgint palikuonis dievo Saturno,
O Sarmatijos būklės amžius auksinis neleido
Kiek ilgiau pajust švelnaus vėjelio dvelkimo.
Greitai žiaurusis veidas pūlinį amžiaus parodė.

30

Kardu sujauktas grožis suterštas tapo nuo šiolei;
Ir sunaikinti namai pelenų kapinynu pavirto,
Laisvė iškilmių ruoš, kaip seniau, dėl lėšų nepajėgė,
Priešas tuokart plačiausiai paskleidė baisų žiaurumą:
Kaimai ir miestai, griuvėsiais pavirtę, žiauriausio šėlimo
Pėdsakus rodė bairius, viduje betvarkiai gurėjo.
Tik romėnų didybė, ją pykčiui pažeidus, mums duoda
Tokį vaizdą prieš grėsmingo Senono pilietį;
Kai malonųjų veidą nugręžė laimė ir turtų
Gausiai iš rago neliejo, pily, žalos nepatyręs,
Vienas Tarpėjas tiktai Kapitolijaus turtą globojo.

40

Visa tai slėgtų mažiau, jei beprotė Nesantaika šlykščiai
Dėl piliečių pačių rūstybės ir dėl kivirčių,
Gailiai liūdint tėvynei, neskaldytų priešingom grupėm.
Larams Farsalija — siaubas; juodas likimas Filypus
Rodė virpančiai sielai su liūdnomis pakasynom.
Turkų gi Enija nepakėlė, kad, silpstant tėvynei,

Kūnas kilnus nuo žaizdos kuo didžiausios gyvenimą baigtų.
 Tad ji pakniopstom iš Stykso plačių vandenių išropojo.
 Akys patvinę liepsna, apsiblausiusis vylium tenarų,
 Protą temdo aistra, šėlimas drąsumo suteikia. 50

Karštis degina gyslas, veidas gyvatėm sudiržęs,
 Snypsčias užimas, judriųjų liežuvių sukeltas, girdėti.
 Čia eumenidės lydi valdovę, čia Dito gorgonės
 Seserys, harpijos, čia ir forma trikūnio šešėlio.
 Ji nedelsia: daug vingių praėjus skrydžiu pražūtingu,
 Kalnus mėnulio Rodopė pasiekia, ketindama vykdyt
 Ištikimybę bistonų; pagal savavaliio Machmeto
 Įsaką vėl apsilanko; vos tik ji priartėjo,
 Kai tanajų minia, pasisveikinus ir jai atsakius,
 Pradedta tokia giesme graudingą audinį austi: 60

„O dievaite Pangėja, jau laikas žvaigždynus savuosius
 Greitai Sarmatijos poliams atnešti, kaltes Fajetonto
 Kritiška rizika pats Titanas beveik jau išperko.
 Blaško neramūs žirgai, lig šiol jais naudojosi laisvė,
 Garsųjį vardą į aukštą eterį ji nugabeno.
 Ginklai jau tyli, tuščia piniginė negali aprūpint
 Karo reikmių, dabar ir kardai, ir ietys jau ilsis
 Ar tėvynės gerklei jie gresia; viduj ir iš oro
 Pilna lėmimų, viltis nebegali atnešti gerovės.
 Tad sužeidžiančiam durklui aštriam grobį suteiki 70

Ir savuoju rūščiu sudrebink tautas; tegu būna
 Atpildas joms už visus karus su teisingais procentais.
 Niekada jau lecho garbė neprąžus, jei pražūti
 Ji tiktai negalės, grandinių trejiečiams ant kaklo
 Jau uždėt nepajėgia, jei dabar tik saugioji gelono
 Laisvė išvengs naštos ir triumfo puošnaus ir garsingo“.
 Taip ji pasakė; iš naujo tuojau raudoniū nusidažius,
 Kruviną veidą parodo, sparnais ji iš karto pamojo
 Turkiū žiauriam; tuojau Tisifonė ir Marsas išalkęs
 Šumia vezyrą. Baisūs pulkai tuoj griebiasi ginklo. 80

Nuo trimių garsų darniųjų tuoj suskamba uolos,
 Ir visa lyguma prisipildo žiauriųjų kareivių.
 Čia lenktasis trimitas duoda kartotinį ženklą,
 Čia pėstieji kariai, lyg viesulas, taipgi skyduoti,
 Išsirikiuoja kyliais, lyg siaubinga audra virš lauko
 Zliaugia lietum, kada Šiaurys užaujančiais gūšiais
 Viesulą sukelia baisų, maišosi debesys tankūs
 Su lietumi, o ugninis eteris naktį dabina
 Žaibo strėlėm, ir tuokart paslepia vandenys lauką.
 Krašte, bijoki sarmatų! O žmonės plačiosios Podolės 90

Zemės, drebėkit! Šita dešimtoji tamsa jau ateina
 Jūsų kraštan išplėšt iš akių ir dangų, ir dieną,
 Ji išvartys ir pilis, ir kraujo upes ištvindytas

Su mirtiniais vandenim sumaišys ir šlykščiausiais griuvėsiais;
 Pietryčių vėjas, daug drėgnesnis už šiaurės traktietį,
 Į derlingus laukus įsisuks, į pilis didingąsias.
 Kam aš kalbu ir dabartį su praeitim kam aš jungiu?
 Tu eini, o turkų krašte gražusis, laimėti
 Grobio iš karo: išsekote jėgos, sugriautieji miestai,
 Išlaidų gailitės, tu liūdi, religija, skaudžiai, 100
 Iš tėvynės namų išguita, Kameneco uolynai,
 Getų nešate naštą, sunkina vergiškas jungas
 Toj kalėjimo oloj sprendimus galingųjų vyrų;
 Bet geležinis žiaurumas išlieka, o laisvė tyloji
 Reikšti šlovės nebedrįsta, guli raštai karalių.
 Bet tu, Leone, didžią mįslę išspręsk ir tu eiki
 Savo išgelbėt namus iš ugnies; geriau turto netekti,
 Nei būt pajungtam valdžiai ir prievartai nirštančio turko,
 Ir dievų šventuosius įstatymus jiems atiduoti.
 Ak, likimas lig šiol nenustojo žiauriajam tironui 110
 Laimės beteikt, palankus ir burtas likimo niekingas.
 Pilnas vilties gobšia širdimi savanaudis lechiečiui
 Mokestį krauna; jis tegu geidžia — nebent tik pražūti,
 Mokesčiais ir meldimu vardan nugalėtojo ginklo
 Galvą teisperka, vargšas. Kiek gi dejonijų ir skausmo
 Sklido tėvynės širdy tada, kai gandas pasauly
 Skelbė, jog lenkai gyvena ir įsakų klauso trejiečių;
 Tu, neteisusis, klausyki dangaus, balsų ir grumonių
 Ir Nemezidę savo palenk; tenutrenkia perkūnas
 Už mūs turtą ir lobį, poliui už skriaudą temoka 120
 Vario verte, o minia lengvamintė teprašo atleisti.
 Saulė tuo tarpu aplinkui metus ilguosius vis sukas,
 Ir vezyras putlus reikalauja sau turtų ir aukso;
 Sako: tu, lenke, ir karą, ir savo gyvybę išpirki,
 Ar iškankintas sau gerklei priimki tą haisiąją ielį.
 Ji išgirdo: ir sukrėsta šio skausmo tėvynė,
 Pyktį pykčiu ji apmoka: „Turkija, duosime, sako,
 Tau ir sprandai vergovės jungą, ir dovaną tą, kur
 Atropa deivė tarp Kimbro šešėlių kadai dovanoja,
 Nes tu gyvybę pirmiau patsai iš krūtinės išplėsi. 130
 Kaip tu galėsi turtu nešvariu gyvenimo garbę,
 Jo paguodą suteršti? Nė nugalėtoja žemė
 Šitokios gėdos pakelt negalės“. Vos ji taip pasakė,
 Greitai vyro kardą pagriebia, o kuopos sarmatų
 Kardus ištraukė; tuokart raitelis priekin išjoja,
 Telkias prie ginklo karinga gentis, ir plačiai pasiskleidžia
 Narsiosios kuopos tautos ir ietim pulkai apginkluoti,
 Renkas prie vartų gausių, kaip iš jūros gelmių kuo giliausių
 Užgula Euras ir Notas, ir Afrikas, audromis dažnas,
 Ir didžiules bangas volioja į pakraštį jūros. 140

Didina karo veiksmus lietuviškas Marsas karingas,
Degdamas meile savajai tėvynei, rūstybę nukreipia
Prieš grūmojantį traką ir trokštantį turtų be galo;
Griebia ginklus ir kardus, pykčiu liepsnodamas baisiai,
Tokius žodžius nūnai iš savo krūtinės jis kalba:
„Turkiškas mare, ar pulti silpnai negali tu sarmatų
Ir iš tėvynės nebaudžiamas tyčiotis mokesčiais skirtais,
Ir nebijoti bausmės, net priešais duotas sulaužius?
Aš likimu prisiekiu ir Nemezide, mūs globėja,
Kad šito karo gaisro tolei neužgesinsiu,
Kolei kraujo jūsiškio aukštiesiems dievams nenuliesiu“.
Vos tik pasakė, lietuvių galybė staiga pasirodo,
Ir drąsiaširdžiai vadai, visi galingi ir drąsūs,
Išveda savo pulkus; iš tolo smailiąja viršūne
Dega šalmai ir savąja liepsna jie Titaną pasiekia,
Ginklais tad nukreiptais į priekį kitą apgauna.
Visas laukas siūbuoja, girdisi žvilgančių skydų
Gausmas iš tolo, plačioj lygumoj vis kas kartą tankėja
Girios varinės; mintys į kovą jausmu liepsnoja;
Nors Šiaurys atžarus žvarbiu juo viesulu trukdo
Ir smarkesniu vis kerta lietum, negu Pietryčių vėjas
Dangų ir vyrus, bet dega įniršęs ginkluotas lietuvis
Ir kartu su savim Gedimino priesaką neša.
Mykolai, tu drąsiausias lechieti, kad būtumei matęs
Savo Algirdo jėgą pabudusią, kaip jo lietuvis
Meile liepsnojo, kokia veržlumo drąsa begalinė
Prieš turkus visus juos buvo tuokart apėmus!
Ak, koks skausmas, kiek ašarų! Trukdo liga lemingoji
Grožį išvyst, ir negali niekaip tavęs sulaikyti
Marso vaizdai; esi prakilnus, į žvaigždynus veržiesi,
Kad nuo vietos aukštesnės geriau galėtum regėti
Prieš pulkus, pasiryžtum ir palmę už žygį sarmatų
Tu sau laimėtum ir, kaip nugalėtojas, laurų vainiką
Sau ant galvos užsidėtum, kad lauru naudotumeis amžiais.

150

160

170

Ten, už Tyro upių vingiuotų, Gradyno gėlynų,
Buvo bistonų valdovas. Šį vyrą tuokart pajuto
Kandija, jau nukariauta; grioviais ir pylimais tvirtas
Ir Cereros vaisiais turtingas, kultu jos kilniuoju,
Jis bauginimus drįso pašiepti ir Marsą silpnutį,
Būdamas tvirtas ir jokio puolimo visai nepalaužtas,
Nes pažadėjo, beprotis, Jogailos skeptrą atimti
Ir karalystės valdžią, taipogi ir laisvę išguiti.
Jam garsioji Lecho gentis pirma kalavijais
Zenklą duot pasiruošus ir skuba lietuviui žadėti
Kuo didžiausias jėgas ir mirtį nuo rankos, žudyti.
Trokštančių karo nejaudina nei pralaimėjimai, liūtys,

180

Nei sekluma, nei srauni putojanti upė verpetais,
 O taip pat nei dangaus, nei žemės speigai begaliniai.
 Kad pražūtingas Huseinas,— jo vardas nuo šventojo žynio,—
 Trakams neduotų vėl Bašo žiauruolio, tad kovą ir Marsą 190
 Tuokart galiūnas lietuvis, taip pat ir lechietis kareivis,
 Savo sutelkę jėgas, kartu drąsa tuoj sutramdo.
 Tad jie pylimo ir griovių sustiprintą priešą
 Kviečia išeiti, o karo trimitai ženklą jau duoda.
 Krūpčioja laukas, pulkai išrikiuoti, žudyt pasiruošę,
 Zvilga ištraukti kardai; jie nekenčia nė jokio delsimo.
 Marsas klastingas ir dieną, ir naktį be perstojo siaučia.
 Nors ir oras žiaurus, ir dangus darganotas be galo,
 Turkų mėnulis tuokart silpniau kiek ima žėruoti
 Ir panašus į buksą jis savo blyškųjų veidą 200
 Liūdnas į debesis slepia. Apėmė greit pranašystė
 Širdis baugias, kad Tyras turkų krauju jau patvinęs,
 Ir abejingiems būrimas drąsus akyse tebestovi.
 Pasitikėta ilgo sustiprinto pylimo plotu.
 Stovi atokiai nutolus per vieną sargybą tvirtovė
 Vyrams sarmatų atremti. Betgi paslėptas narsumas
 Daug saugesnis spindėjo. Raitelių toks negausumas
 Rodė tik įžangą karo ir, narsų geloną paklojus,
 Deivė karštuolė Belona būsimą nesėkmę rengė.
 Į pavojus būsimuosius dėmesį savo nukreipia 210
 Narsūs moldavų valdovai, kuriuos patalpino likimas
 Už sustiprintos turkų gynybos. Todėl jie netrukus
 Čia išrikiuotą pulką atveda ir, netikėtai
 Iš stovyklos išėję, užpuola trakietį, o kalvą
 Užima mūsų falangą, ir vargina priešą patrankom
 Be atvangos, žaibai uždami dusliai visur sklinda,
 Ugnys dažnėja, naikina, ką tik sutinka aplinkui,
 Ir iš visur pralaimėjimu gresia, mūsiškiams pagalba
 Daug suteikia vilties, o pergalė pažada palmę.
 Buvo jau laikas, kai siela aukojo turko šventikui 220
 Malda garbingą, o ja Gradyvo gentis garbingoji
 Meldė pagalbos, kad kariui krikščioniškam kario netrūktų.
 Kai jau viską atliko, darbą laimingai pabaigus,
 Savo gyvybę dievams paaukojus, tėvynei pašventus,
 Burtus išmetus, įsakius vadams jų, žiauriai jie puola
 Priešą ir, nuožmiai jį bausdami, palaužia drąsiosius.
 Praskina kelią jėga ir prieigą griauana, parkritę
 Zudo pirmuosius, veržias į priekį, smegenis rausia
 Kardu aštriuoju; ne taip, kai užtvankai lūžus, smarkiausiai
 Veržiasi upė sraunioji ir, nešdama sunkenybę, 230
 Tvindo Cereros vaisius ir laukus, ir gabena iš karto
 Tvartus su gyvuliais; juos lydi gausmas didžiulis,

O taip pat nustebimo verti baisesiai griuvėsiai.
Ne! Kaip galingas Siaurys nuo Grįžulo ratų pakrančių,
Nuo Eolijos krašto užgriūva siaubingu pavojum,
Gaudžia giria, taip pat, tridančiu grūmodamas jūroj,
Siaučia Nerėjas ir marių gelmes išjudina smarkiai.
Nēr atvangos ir rimties, nežiną pralaimėjimų krinta
Sūnūs histonų, traukias atgal kuo greičiausiai jau priešas,
Visas žaizdotas, o jo traukimasis skamba nuo šauksmo. 240

Permirkus žemė krauju, vienam persmeigus plačią krūtinę,
Virpa ietis ir pervėrus baisų sukelia skausmą.
Vienas netenka galvos ir šalmo nuo ieties eikliosios,
Kitą čia pat geležinių iečių daugybė užkloja,
Vieną žirgas sutrypia, kitas, kovojąs grobikas,
Krinta į srauniąją upę, vienas dar šiltąją ietį
Veltui traukia iš savo žaizdos, jam galva ir krūtinė
Plyšta, pro šnerves kiauras, ausis ir akis jo sruvena
Smegenys gliūtūs, o kitas baisesnis: jis, kaukolei trūkus,
Žemę daužo kakta ir vemia riebųjį kraują. 250

Puola kerštinga Belona getus visur ir tą vietą
Kūnais nukloja, kape norėdama Lechijos vardą
Ir nepaprastai didžio vargo trofėją įamžint.
Kone visa stovykla nuklota buvo lavonais,
O vadus bailiuosius greičiau vis apėmė baimė;
Dalį sutelkę savų, kur buvo anga padaryta,
Viesulu veržiasi,— baimė sparnus jiems prie kojų pridėjo,—
Skina gretas, bet ištrauktais kardais daugybė raitųjų
Jiems pralaimėjimu graso, apsupa iš visų pusių
Ir nepažįstančius vietos visai ir apimtus baimės 260

Zudo arba kalavijas, ar ietys, arba, jiems nukritus
Nuo viršūnių uolų, beprotybė į vandenį siunčia.
Aišku, viena jiems liko: jokios gerovės nelaukti
Taip sumuštiems. Libitina didžiuojasi, jog Termopilai
Klesti prie Tyro tvirtovės ir primena veidu šviesiuoju
Kanus. Šita kova įstabiąja Erinija stebis,
Nes tuo tarpu, vos saulė aplinkui Hiperiono
Aplėkė dvigubą ratą, pergalė baigė galiausiai
Karo darbą ir kalveles lavonais nusėjo.
O kad religija tų paskutinių trofėjų negautų, 270
Tarp palapinių turkų dievams jie padėką ruošė,
Ir otomanų viltis pražuvo pylime tuokart.

A. Čia mano posmų siūlus perkerti, lenkų dorybės
Slove garsioji, pirmosios šviesos tėvų palikuoni,
Didis žibinte, kai priešio stovyklą ir pilį, Sobieski,
Janas Sobieskis, maršalas
ir vyriausias Lenkijos ka-
riuomenės vadas.

- Appguli, tai proanūkas nustemba, kad retas dar žemėj
Liko Zolkevskis ir gausiai jis turkų kraują praliejio,
Ir tikybai šventajai, ir dangui pačiam jis aukojio.
- B. Tu Višniaveckių genties šaunuolis, drąsa tu jam
lygus, 280
Pradedi mūšį, Demetriju, kai krūtine galingąja
Bėgančius puoli iš vietų slaptinų ir ietis eikliąsias
Svaidai į priešą, o pievas plačiąsias lavonais nukloji
Ir Kaributo vėliavas lauru kilniu vainikuoji.
Jie kietuosius kirvius dabar jau iš dalgių sau daro,
- C. Didis vaivada mūsų tėvynės, rūstis tiems getams
Piauna kaklus ir gyvybę išplėšia; Ziūrėki, Kališai,—
Vardas jo nuo Opalo,— kaip stiprina jis tėvų garbę!
- D. Kaip gi skaisčiai spindi, ginklais gražiais padabintas,
Feliksas, tas Seradietis, tas Potockis narsuolis,
Dovanas duoda ir vardus kartu jų įrašo, 290
Tvirtas kare, pirmajai Marso naštai užgriuvus.
- E. O nemažesnis ir Andriaus narsumas, nes jojo gabumą
Kijevas juto, kada jis kovės, į atvirą mūšį
Veržies narsiai, tuomet, ką girdėjo, buvo skausminga,
Nes nuolankus paklust negalėtų tokiam valdovui.
- F. Hektorui tu prilygsti, Leščinski, tu ietim ginkluoto
Būrio tarnas, tu didį chaosą, siaubingus griuvėsius
Karo atletas neši šiai klastingajai kohortai.
- G. Vaivada tas, kurį dėl jo proto dovanos gerbia
Rusijos žemė, kaip nugalėtojas garbei savajai 300
Turi triumfų puikių ir titulams naująją šlovę.
- H. Tu, Seniųvski, giesmėj dalyvauki, tave juk tėvynė
Vėliava puošia valstybės, tave, kada geidžia Kamena
Rasti sąmyšį mūšio didžiulio, mato, jog kaunies,
Ir užsidegus, guvi paminklus tau greitai pastato.
- I. Tu, Cernecki, krauju užpildai kilniąją lauko
Pareigą, plunksnos jėgą laimi sau, durklui paraudus,
Savo dėdės pėdom karštai degi tu pasekti.
- K. Ir Lužeckis, ir Donhofas veržias, kur deivei Enijai
Mirtį nusėjo krantuos. Liubomirskis ženklus gerovės 310
Slepia giliai širdyje, o kartu jisai ir nurodo,
- L. Jog tai be galo aukštos dorybės ženklas. Morštynas,—
Chelmas jį pažinojo,— dvikovoj pervertas buvo,
Jis, kerštautojas, savo klajūnę gyvybę išlaikė.
- M. Tu, Silnicki, Zamoiski ir Gžimultovi, Vizicki,
Jūs pasakykit žvaigždynamis vardus; ateitis garsingoji
Amžiais minės giesmėse šiuos vardus, ne vien tiktai
Febo;
- Demetrijus Višniaveckis —
Belzės vaivada, Lenkijos
kariuomenės karo lauko
vadas.
- Opalinskis — Kališo
vada.
- Feliksas Potockis — Sera-
dijos vaivada.
- Andrius Potockis — Kije-
vo vaivada.
- Venceslavas Leščinskis —
Palenkės vaivada.
- Jablonovskis — Rusijos
vaivada.
- Nikalojus Seniavskis —
Lenkijos vėliavininkas.
- Cerneckis — Lenkijos ka-
riuomenės lauko notaras.
- Lužeckis — Palenkės pili-
ninkas.
- Stanislovas Morštynas —
Chelmo stali inko pava-
duotojas.
- Silnickis — Cernigovo pi-
lininkas; Gžimultovis —
Poznanės pilininkas.

Su mirtimi gedulinga tu savo žuvimą suriši;
Tu, medžiotojau šios karalystės, žvėries užpuoliko
Tu nutvertas krenti, nusipelnęs palmę Olimpo. 320
Ir Pisarskis, ir Motovidlas krinta, po jų gi
Ir Brazinskis, to pat likimo smarkusis Zecickis
Krinta su Jarockiu,— mieliausi įkaitai Marso,—
Nes Klota audringoji ir Novoveiskio negaili.
Jūs gi, Lenkijos šviesios žvaigždės, padėkite mūzai,
Jeigu tiktai ji plunksna taupiąja pėdsakais eina;
Ką nutylėjo, minties skaistumu ji pati pažymėjo,
Ir įrašys į eiles tą vardą, vertą gyventi.
Lietuva, kai tik garbė paskelbs paminklus, ji nurodys,
Jog kartu jiems šlovės taip pat teikė kadais ir lenkai.

330

Ir kuriuos bendroji įstatymų santarvė jungia,
Tiemis narsumas ir bendrą dovaną duos nugalėti.
Tai Lietuvos Helikonas mėgsta suteikt, tegu duoda
Įžadą aukštas dangus, ir balsus jūs į šlovę įjungia.
Lygiai ir tu man teiki, o Lietuva, šitokią garbę,
Man, išskyrus religiją, tu žinomiausia. Galinga
Zemė karais ir garsi savo vyrais. Turtinga herojais,
Prosenių didvyrių ir vadų tu motė garsioji,
Ramstis valstybės, Parnaso garbė, įkvėpėja dorybių
Ir šventosios Temidės tu motina kuo garbingiausia.
Gal ir nedaug galėjau suklysti, kai lenkams norėjau
Skirt pirmenybę, nes buvo jau aišku Febo klientui,
Jog tu norėjai, idant didiems šeimininkams netrūktų
Įprastų pavyzdžių, o taip pat palankaus pritarimo.
Jiems gi yra ir pirmosios kėdės, ir pirmosios vietos
Menėje, jiems ir mūza turėjo būti pirmoji,
Ir įstatymui savą mintį turėjo pristesti.
Grįžta jau pareiga, šaltiniai jau atsiskleidžia.
Teką vena pilna ir karo karštajam troškimui
Gėrimo duoda gausaus; teragauja pulsuojantis karštis

350

Sirdžia ištroškusia, bet aš sakau, kad pritrūks iš
tikrųjų
Gėrimų tų malonių, kai tiek daug tėvynės herojų
Duoda mums Gedimino dorybė, tiek daug šlovėjungumo,
Talijos upių retų jau užtenka vos kilus pavojui,
Stabdo Kastalijo vandens naštą, bekaitinant bailį,
Paslaugą duot pasiryžę, gėda vengt venos plonosios.
Fabijaus čia netrūksta, matos Alcido galybės

Didelės jėgos, Dentatas, Scevola, taipgi Tezėjas,
Manlijus; gimsta naujajai Medūzai įveikti be apgaulės
Iš lietuviškos žemės galiūnas. Jei pavyduolis

360

Livoras spaudžia sprandus, tai vyrų šaunumas
padengia
Nuostolius ir pirštu ir knyga juos poliams parodo.

Bet jau bus laikas dabar papasakot karo spektaklį,
Trakų užspaudusį gyslas, žaidžiant sarmatų Gradyvui,
Nes jau seniau begėdis Huseinas buvo nuliejęs

N. Kraujo klanus. Tave jau dabar, o Mykolai vade,
Slovina giesme darnia, tu į žodžių pradžią Kamenos
Pirmas skubi. Atleisk, jei garbės tolygios ji neteiktų.
Kas apsaukti galėtų jėgas ir širdis drasiąsias

Mykolas Kazimieras Pa-
cas — Vilniaus vaivada,
vyriausias Lietuvos ka-
riuomenių vadas.

370

Karo metu tautoms dėl jų darbo, pašlovinti verto?
Didelė buvo drąsa Aleksandro prie Tyrijos sienų,
Kai jis į aukštumas kopė, priešų iečių nusėtas,
Ir, karališko ginklo nemetęs, toliau vis kovojo,
Ir jis vienas, karo žaibus sulaikydamas, spaudė
Ne mažiau čia pat beprotišką savąjį priešą.
Betgi tavo toksai šaunumas, Kazimierai, spindi,
Kai užsirūstinęs tu baisiausiam gaisre prisijungi
Pėsčias prie pėsčiųjų arba prie raitelių būrio;
Raitas ant žirgo, nė kiek nepaliestas, į prapultį joji
Ir prieš turkus, ištraukęs kardą, žudydamas narsiai,

380

Kloji pulkus mirtinai ar būrius savo ietimi traiškai,
Ar pagrobtas ietis svaidai į bėgantį priešą.
Jos, lyg atskilusios žvaigždės naktį jūros platybėj,
Krinta į žemę. Ak, vargšams tada žemdirbiams

begaliniai

Sirdys nujaučiančios virpa: išvers medžius audra
tuokart,

Nuostolių daug pridarys, sugriaus ji viską aplinkui.
Toks, Kazimierai, tu galingąjį išvedi būrį
Prieš tuos priešus gelonus. Trypia smarkioji kanopa
Žirgo ir turką tuoj pat kartu ji ant žemės patiesia.
Pinki, driade, jo galvai girliandų vainiką, lai klesti

390

Mykolas priedangoj, ir stovykla, ir dvikovos žygiai
Amžiais teskelbia, kad jis visada pasiliks nemirtingas,
Jeigu tu, Pergale, gauni iš anksto auksinį vainiką,
Įteikiu savo; tebūna auksinės dovanos skirtos
Už nepaprastą drąsą. Karaliai, taip pat ir lelijos
Virš Kapitolijaus aukšto spindinčiu auksu tekyla.
Kas spinduliuoja garsus, užsidėjęs prosenių mitrą

Tos kilmingos vadų giminės, juk purpuras grynas
Skelbia ainiu jį garbingu, ainiu iš kraujo valdovų?

- O. Radvila, tu ateini, juk tu pats pirmasis pasieki 400
Aukštą viršūnę garbės ir, nuklojęs lavonais, ugdyki
Daigą. Dar ligi šiol ašmenim raudonais pakeltas
Kardas tavasis; nuo jo ir Baša galvos nebeteko.
Dovyde, tu man atleisk, jei ietis savąsias su tavo
Ietim palyginčiau, nes kai, Mykolai, tu Golijotą
Prie Podolės upės pakloji, mūsų Sionas,
Giesmė prilygstas solimų eilėms, iškels lig žvaigždynų
Tavąjį kardą, o vėliavą — odėm, garbinant amžiams;
Ją dešiniąja laimingai iš getų būrio pagriebi.
Pūnų jungui atėjo garbė, ji paskleis ją pasauliui 410
Ir pasistengs neleist, kad žūtų toks didelis darbas.
Žemė trakiečių, žyniams taip nulėmus, vaivadą duoda,

Mykolas Radvila — Lietu-
vos vicekancleris ir ka-
riuomenės karo lauko va-
das.

- P. Į kunigaikščius panašų, kurio kohorta ginkluota
Ietim švitria, pėsčiaisiais lietingas Orionas stebis.
Sako, jog truputį jis švietęs, kad skydas nelieštų bistonų
Ir kad jo narsumas stengtų per vidurius ietim
Kelią praskinti; užtenka, Oginski, karingas jaunuoli,
Tavo troškimų, kai arena skrieja ietis prie krašto
Ir su tavim prieš aukštai iškeltą kardą pakyla, 420
Kardu kaktą tarp abiejų smilkinių padalina,

Marcijonas Oginski —
Trakų vaivada.

- Ir galingom jėgom ji tuokart perkerta skruostus.
Kyla triukšmas, nuo svorio didžiulio sudreba žemė;
Kritusius kūnus ir ginklus, smegenim aptaškytus,
Mirę ant žvyro palieka ir kapo kartu reikalauja.
Štai, pro šalį kitų ore pralekia greitai, nekliudžius,
Didelis laidas Sapiegų, jų strėlė pagaminta.
Ją ne Abaris nešė, bendroji pasaka liaudies,
Tarp susibūrusių Siaurės žmonių gan gausiai, bet meilė
Savo tėvynei, kuria pasiklovus valstybės galybė
Niekada nepabūgo tanaitų karo stovyklos. 430

- Tu, Huseine, sakyk kiek kartų strėlė lemtingoji
Tau taip buvo nulėmus, kai iš rankos šio vado
Buvo ji paleista, kohorta rinktinė Sapiegos
Siautė prieš gerklę, griovius ir pylimus, smarkiai
kampuotus,
Pereit įveikiamus sunkiai, plunksnos strėle
pavaizduotus?

- Q. Lėki į vietą, skrieki nuo polių linksmo Alcido,
Ietie eikloji; išstato ietis savąsias Sapiegos,
Tai šaunioji brolių lechiečių trijulė ir mūsų
Žemės kolona. Rusų genties Polockija laiko
Jį pirmuoju ir linki narsuoliui ilgiausiųjų metų.

Jonas Kazimieras Sapie-
ga — Polocko vaivada.

R. Bet, Benediktai, karališka kūrėja tavąjį turtą
Vertina brangiai ir garsą šlovės ji pergalės ženklų
Pagerbia, prosenių garbę pelnytą gerai atsimenu.

Benediktas Sapiega — kū-
rijos išdininkas.

S. Žymi tave, Pranciškau, randas ant sprando galingo
Ir jis skelbia, jog karo nuopelnų tu esi pilnas.
Ir jis metraščių prašos, idant tokios dešiniojos
Galios nupieštos netrūktų tarp didžiausių strategų.
Štai kaip tu spindi ir, didiesiems žvaigždynam

Pranciškus Sapiega —
LDK arklidės prefektas.

prilygęs,

Tuo giminės tu uždegi saulę, tu palikuonis

T. Mūsų Oginskių genties, garbingų tėvų didis Jonai,

Jonas Oginskis — Mstis-
lavlio vaivada.

450

Aini, o tau kilni dovana už narsumą suteikia
Tokią Mstislavlio garbę, tau nusilenkia nuo Cinto
Kalno, ką tik pasiekus tą aonidų falangą
Ir, Pegaso bangom nusiplovęs spindinčius plaukus,
Judina plektrą ir virkdo graudingą kitarą ir lyrą
Pats Titanas, Parnaso garbė; mes matome meilę
Savo tėvynei, atom valstybės labai išleistą
Turtą. Juk tu ne vienas teikei pagalbą stovyklai,
Nutarei tu dovanot pavojui savo du sūnus,
Viltį genties; pats Tyras regėjo vėliavas tavo

460

Ir išrikiuotos kariaunos gretas, kai turko siaubingo
Apsauga nelinksma, paniekinus mirtį ir baimę,
Veržės pirmyn ir, atmintinam amžiui norėdama skirti
Zygį vertingą, Lėtos šešėliams priešą pasmerkia.

Į artimiausias aukštumas mūsų iškelia kardas
Ir jis lyrą užgauna. Manau, kad Memnono lazdelė,
Vos tik vėžlio formos Dedalo lanką paliečia
Febui sugrįžus, tuoj aukštieji garsai pasiskleidžia
Skliaute dangaus, harmonijai darniai toli nuskambėjus,
Ir sugrįžtantį aidą kitaros jėga paslaptina

470

Ritmais šventais apramina. Lygiai ir tavo likimas,

V. O Polubinskai, tu reikaluos tarpinike veiklusis,
Spindi stebuklais, tu ramstis tėvynės, žvaigždė

Aleksandras Polubinskas —
LDK arkimarsšalas.

spindulinga.

Tavo tarnybos kilnioji lazdelė vos vos tik užgauna
Skambųjį buksą, visuos teatruos plačiai pasiskleidus,
Aidi garsu ir kartu išaukština bendrą herojų
Savo valdovams didiems, ir skatina rūpintis palme,
Karo sėkme pati Cinosūra stebis ir giria:
Tavo juk Paukštis lenkų Jupiteriui jau dovanojęs
Sviesius žaibus, ir Gradyvo nuopelnų jam nebetruko.

480

Liudija tai vikrusis karys; kokią jėgą nelaimėj
Tu karalystei teiki, kokia meile degi tu tėvynei!

O už tūkstančius pats Stencelis galės pasakyti.
Kai jis nutarė, esant pavojui tikram, pasiryžti;
Geisdams kariaut, į pylimą veržias ir žiaurųjį turką
Smarkiai užpuola, nė jokio sunkumo visai nepabūgsta.
Sėlsta nepaprastai rankos ginkluotos įnirtis didis,
Ir jos kliūtis pralaužia, mirtis visur viešpatauja,
Ir jie narsuolį užpuola, širdim nebaiminga sutinka
letis jisai ir nuvargęs narsiai kovodamas krinta. 490

O šaunus užpuolime! Puikus apgulime tvirtovės!
Man, patikėk, niekada aukštesniu neatrodei pasaulų
Ir didesnės viršūnės tu nebuvai dar pasiekęs.
Lai Glušinskas parodo kartu šlovės Aleksandro
Garsą, kurio jėgas menkutes išaukštino gandas
Poliuje ir aukštos lentose šį vyrą aprašė.
Stai, kas tasai, kuriam negalėjo likimas pakenkti:
Net pačiam ugnies sukury ir iečių grėsmingų
Audra jo nubloškė, jis žingsniais didžiuliais
Kelią plačiai išmatavo. Liudija didelį karštį 500
Siedvi kariaunos, ir peržvalga darbą vadų išgarsina.

Stai, Kristoforas Pacas turi alyvas ir togą,
Bet didžiausios minties tvirtumas prašosi laurų,
Ir į Marsą ir meną dvasia labiau yra linkus,
Juk įžymiosios garbės puota pati reikalauja.
Sako, kad žiedas Pompėjaus yra su liūtais ir durklais,
Ir tautas kadaise apėmė antspaudo baimė,
Tad ir geriau galės patarnaut dorybė, valdove,
Tavo grandinėm drauge su dovanom savo šauniosiom.
Iš savųjų kraštų pasirūpinti turkams išvyti, 510
Juk tiek daug Lietuvos pulkuos jau liūtų regėta,
Kiek tavo rūpestis, tėve tėvynės, lietuvių senato
Sviesa, tų šauniausių drąsuolių kovotojų vyrų
Karui jau davė, kurių narsiausiais atliktais žygiais
Marsas stebėjos, be galo patenkinta deivė Belona
Pacams už ištikimybę amžinas statulas skyrė.
O kiek kartų likimas dar kvies Kristoforo kohortas
Jiems į pagalbą ir vyrus karingus turkų pirmajam
Smūgiui atremti, tiek kartų šlovė, kritus mūšy

Kristoforas Pacas — LDK
kancleris.

žiauriajam,
Jų gyvenimą garsins ir vėlei skelbs tavo garbę. 520
Užantspauduoja mirties juodosios griežtą sprendimą

Karo lauko notaras Krispinas. Iš turkų gi krauju
Daroma sepija; eiklios strėlės ir karžygio kardas
Teikia jėgos. Tačiau ant dirvų rausvosios dėmės
Kruvinom žymėm banguoja arba, kai šitos kohortos
Mėgsta priešintis getams, ar kai jis smogdamas lekia,
Tuo pačiu lėkimu norėdamas garbę įgyti.
Mestas eilivimo burtas krinta ant nupelnyto

Mykolas Krispinas — LDK
karo lauko notaras.

Mato Gosevskio žygio; tėvynės gerovei pakanka
Jo igimtosios dorybės; ji nuo vaikystės jau rodė, 530
Ir kuo toliau, tuo labiau ji diena iš dienos vis garsėjo.

Matas Gosevskis — artilerijos generolas.

Buvusios kovos su traku dorybės kitos nepatyrė,
Nes ji, lydėjusi vyrus pirmuosius, sielai narsiajai
Teikia pavojaus, ir ji, nugalėtoja, kuopom paskirtom
Prieš Tenarą per Siaurę pergalės vėliavas skleidžia.
Tau gi džiaugsmo suteikia, Dolski, rūpesčiai budrūs,
Darbui sėkmingam protas guvus, o taip pat ji prislėgus
Darbo naštai, nesilpsta, bet jis kartu su malone
Drįsta priešintis tautai, netgi ir karą paskelbti.

Jonas Karolis Dolskis — LDK riekėjas.

Ir ne be vaisių degina karštis, ir veržiasi liepsnos 540
Iš plačiosios krūtinės, jį lydint triukšmui smarkiajam.
Žūsta Odrisijos sielos, grimsta plėšikai į patį
Tartaro dugną, ramus Janisaras negali pavilkti
Vėliavų priešo grobiko, proto ugningojo gaisras
Žėri aplinkui, o rodopietė Belona nustemba
Sklindančia gausiai šviesa ir gulinčiam tarnui palaidot
Kapą ji ruošia, geriau ima kaisti Dolskio narsumas.

Tavo reikalo siekiai įžymūs, karingas jaunuoli,
Miego nežino. Iš Pacų genties pangiečiams jau reikia
Smūgio bijoti, kuriai Lietuva paskyrė sargybą 550

Bonifacas Pacas — LDK sargybos viršininkas.

Ir tą budrųjį tėvą patiki meilei tikrajai;
Matome tai iš darbų, ką žada pats Bonifacas,
Vardas jo — Geradaris. Žygių ženklus paliko
Jo šaunumas, darbai deši iosios, suglumintas Argas
Ir nugalėtas gražaus bemiegio pastangų meno,
Netiki savo akim, tuo tarpu Belona saugioji
Paco malone vis klesti labiau ir drąsų globėją
Verčia garsėti, bet ji nesustingusi vėl atsigauna
Ir amžinąsias kolonas pradeda vyrui statyti.
Hektore, tu laimingasis, koks beprilygs tau Achilas

560

Savo jėga, kuriam ne Vulkano Tetidė juk davė
Ginklą, bet pats įtūžimas, išniręs iš getų landynių.
O dievai dangiškieji, dešinę savąją ginkit;
Marse, ginklus išstatykit prieš vyrą; beveik jau užstoja
Nukirstos galvos Lėtai kelią, taip pat Libitina
Smūgio nevengia; jeigu deramą teikti pagalbą
Tu sutinki, kad jau Hektoras, mūsų Lipnickis
Nepasiduoda Achilui, bet, sužeistas kardu baisiuoju,
Perkelia priešas nirtingas likimą priešui savajam,
Krinta anas, o šis, nors ir gavęs didelę žaizdą, 570
Laikosi drąsiai ir gyvas prisimena pergalę didžią.
Tu, Belozare, nebėgi, bet atkakliau dar kovoji
Ir nesibaimini Stikso deivės Alektos rūstybės.

Stanislovas Lipnickis — Mozyrijos maršalas.

Kristoforas Belozaras — Upytės maršalas.

Tavo jėga galingesnė už treicijų kėslą bet kokį.
Rodo ryškus pavyzdys. Juk, tau besiveržiant į karą,
Kas pasakytų, kad didvyriai eina sutikti lacėnų?
Mena aukas Lietuva, karališkas paukštis įspėja
Zenklą būrimo. Turkų įgytoji baimė baugina
Tą didžiadvasį Ajaksą, jis mūsų Atėnams pavydi,
Kruvinas Tyras be galo nustebęs širdim jų plieninėm;
Dvasios ugnį įsiai ne verpetu plačiu užgesino, 580
Ir, tėvynės klajūnui liepsnojančiam, triukšmingas herojus
Sveikina Herkulio vyrus, drauge ir jų vyrišką drąsą.

Juozapas Sluška — LDK
medžioklių viršininkas.

Visą kariško garso didybę Sluška nusipelnęs,
Ir pagyrimo jis vertas, kada prieš baisųjį ginklą
Veržiasi linksmas ir, atsiminęs didžią rūstybę,
Maišo žaizdas su žaizdom, su juoda mirtimi taip pat
mirtį,

Rankoms šiurpiąją ranką taipogi nuo kardo paduoda
Zygiui šauniajam, kartu taip pat jam gelbsti likimas;
Mirštančių aimanos tuokart, ginklai, įmirkę į kraują,
590

Žmonės ir pusgyviai kritę žirgai, kovoje nužudyti,
Maišos su vyrais iš vieno, kyla kova įnirtinga.
Bet lietuvių krašte pagarsėjęs medžiotojas džiaugias,
Nes ir draudžiant medžioklei, jo iečiai likimas jau
teikia

Getiškus šernus ir sūdas — didžiuosius galiūnus.
Ne tik kova su žvėrim kautynes patvirtino Sluškos,—
Sako, ir pats valachas stebėjos valdžia nuosaikiąja
Ir stovykla patikėta, globojant Astrėjos sprendimui,
Iš tiesų daug rūpesčio skyrė pastoviai stovyklai.

Aš nusižengsiu, kad nutylėčiau, kilnūsiai Smolensko
600

Aleksandras Reginaldas
Polubinskas — Smolensko
vėliavininkas.

Vėliavininke, tavo tėvynės bėdas, nes tu, daugel
Kraujo pašventęs, pavojun tūkstančius kartų veržiesi,
Garbei savajai norėdams kilnųjį ženklą suteikti;
Mūs bendralaikiams karuos jau žinomas tavo narsumas
Ir palaimingos rankos tavosios tikras miklumas
Siedviem tautom; kiek daug padarei tų lenkų gerovei,
Ir garbingąjį vardą visur ir visad tu išsaugai;
Are, visad tu šlovė didžioji sparnuoto senato,
Kam nerangiu skridimu į mėlynės tuščiąsias tu kyli,
Drėgnojo Noto ore svyruojantį iškeli svorį 610
Ir kam drumsti savo plunksnom ripuotom debesis

pilkus?
Kardu grėsmingu švytruok, kurs ištrauktas anksčiau
dar glūdėje

Jo lenktose makštyse. Štai, tavo Chodkevičius ruošias
Smogti tam vyrui, kuris yra kilęs iš didvyrio kraujo,

Jurgis Karolis Chodkevičius — Bludno seniūnas.

Ir nutaikytas kardas į gerklę nuskuba greitai;
Jėgą šėlimui, o galią grėsmei tu priešpastatyki,
Tarpininke sparnuotas, ir kardą ištrauktą išmeski.
Bet jei sparnas sunkusis į piktąjį darbą neskrustų
Ir nesuteiktų pagalbos, neperskeltas šalme, apsupki
Mieląją galvą ir sielos guvosios tikrą buveinę 620
Gink nuo likimo, ir grifo pastirusias ietis pasmerki.

Sveikas iš karo sugrįžta trobietis, garbė mūsų
žemės,

Kraujo prakaitu ruošia krauju įgyjamą šlovę;
Bet patikėki, Sapięga, kai tu, nugalėtojas nūdien,
Tokią kilniąją dogmą dorybių rašai savo stilium,
Zvelgia gyvoji jėga pro žaizdas įgimtų ypatybių,
Per šias žaizdas apsakys tai pastangos, rankos

galingos,
Skydais ginkluotos, didžius, kare nupelnytus, triumfus,
O taip pat įgimtoji garbė ir strėlės ankstyvesnės
Garsas paskatins ainius ateity prie karinio veiksmo, 630

Ir nebetrūks pagrindų įrodyt įvykdytiems žygiams.

Tu, Tiškevičiau, lechų pasauly didžiu apdainuotas,
Senoj namo šviesa įstabiąja apšvieti žvaigždynus
Kaip nugalėtojas; karščio tavo nei turkas įtūžęs
Jau atlaikyt nepajėgia arba, kai žaist jam patinka
Mūsų didvyrio žingsniais aplinkui reginį Marso,
Kai duslusis trimitas duoda kruviną ženklą
Kovai pradėti, pilnas didvyriško karščio tu puoli
Į pražūtingąjį mūsų ir būrius kuo tankiausius 640
Tu, bebaimis, sutraišikai, krinta tanajų tvirtovė.

Tu galingu kardu žudai ir gyvybės savosios,
Ir savęs negaili, ir manai, kad gražu yra mirti,
Bet tu gyvensi toliau, ir mirties nepatirs tavo karštis.

Turkų pralietu krauju lelijas mūs Petras apšlaksto,
Pacų genties viltis, Gradyvo ainis tikrasis.
Iš spindėjimo vaiskaus nieks neišnyksta, Chloridė
Mėgsta pati visuomet tokia spalva raudonuoti.
Purpuras taip su tikrąja gėle susimaišęs, kiek reikiant,
Teiks raudonumo, idant negalėtų šlovei pelnytai
Pinklių paspėst, o senovė raji nemėgins panaikinti 650

Nei dešiniojos rankos tvirtos, nei jėgos galingosios;
Sklis dorybė garsi ir titulais, ir valdžios ženklų
Daugel tūkstančių amžių; ji turką, bepuolantį smarkiai,
Bandžiusį greit prasiveržti pro falangas tankias,
sulaikė

Ir savuoju kardu neleido jam eiti už Istro,
Grobį norėdama tuokart padovanoti Charontui.

Vladislovas Tiškevičius —
Penionių, Vyšnionių, Lu-
bočionių seniūnas ir kt.

Saulę rankom neši, niekada nemiršias pasauly,
Tu sleidi, Valavičiau, spindulius savo dorybės.
Apdovanos Aurora savo augintinius gausiai.
Ir vakaruos minės Vakaris, besislepianč Febui 660
Už Hesperijos kranto, kur Okeanas melsvasis
Apsupa žemę, tu būsi garsus aukštuosius

Jonas Valavičius — Kėdai-
nių seniūnas.

žvaigždynuos.
Tavo gi kraujas, kadai iš žaizdos plačiosios tekėjęs,
Reiškė meilę tėvynei, globa amžinąja nurodė
Vertą krūtinę, kuriai purpurai karalystės tarnauja
Ir laimingai naudojas šia garbe prakilniąja.
Toji ietis, nė kiek nepaliesta, svoriu savuoju
Buvo perkirtus getų gyslas, kai vijosi tiltu
Bėgančius priešus, dabar ji tau ir taviesiems didingą
Dovaną neša šlovės, tuo darbu stebintis lenkui, 670
Ir kartu Lietuvos belaisviams stebintis žygiais.

Tu, Cerneviski, teiki didžių pavyzdžių ir tik vienas
Tu atstovauji Cernecių, atmintinas didvyris, tokio
Karo mene. Ir tavęs įžymiu nesistengia paskelbti
Lenkų mūza. Tu kilnų šlovės pranašumą turėsi,
Ilgalaikę garbę ateity taip pat tu naudosies.

Tu, Abukevičiau, garbe Vytenio žemės garsioji,
Zingsnių tavų sustabdyt negalės ir didžiausia galybė,
Bet vėlesniais amžiais dar labiau juos sustiprins.

Fabijonas Plateris — būrio
vado pavaduotojas.

Nors tu, būdamas ietim į blauzdą sužeistas sunkiai,
Eisenos dar netvirtos, o Plateri, vyre šaunuoli,
Bet tvirti bus pėdsakai tavo dorybės. Tave gi
Ir tavo brolio (kurį Dinaburgu puošia pelnytai)
Valdymą puikų garsas, nūnai dar gyvas išlikęs,
Į šventes įrašys amžinajam vardui išaukštint.

Dinaburgo seniūnas

Lauras į pabaigą juk nesutinka galvą apsupti
To lietuvio herojaus, kurs, gerbtinas mūsų pirmajam,
Pakelia pirmus smūgius, prisiminęs prosenių drąsą,
Pirmas kardu savu būrius įtūžusius kloja,
Tai įkvėpdams jėgų, tai rūsčio teisingo įkvėpdams.

Stovyklos sargybos virši-
ninkas.

690

Zudomi turkai, krauju sudrėkusi žemė vaitoja,
Bet, didžiadvasėm kohortoms prilygstas herojau,
Tu sutramdyk nepaprastą karštį ir degančias gyslas,
Nes, tau nuo žirgo nukritus, vargiai dėl smūgių sunkių
teks

Savo gyvybę išgelbėt, siekiančią nuolat kilnumo.

Nūn tavęs laukia garbė; sekdami tavo įsaką kilnų,
Tuoj pėstieji pralaužia supantį pylimą tvirtą
Ir sau praskina kelią, ir lavonais nukloja
Sunkiai praeinamą kryžkelę. Reimeri, tu linksmuosius

Vyrus padrąsini iečių daugybė ir nulemi kovą 700 Vyriausias majoras.
Ziauriją greitai, kovos smarkus įtūžimas ir pyktis
Skatina protą, ir mažiau kiek gąsdina Klotė,
Kad staiga nenumirtų kartais toks didis Achatas.
Ašmane, dešinei rankai karingai žirgą paduoki
Ir iš pačios liepsnos nedelsiant vyrą ištrauki;
Jis geriau lai teikia pagalbą piliečiui apginti,
Nei pakloja getų šimtus ir priešą atkaklų.
Tad jis saugus stebėjo su noru einančius sūnus
Į kovos gretas,— tris įkaitus,— nes paaukėjo
Juos tėvynei, o pats — auka laimingesnė, rinktinė 710
Nuolatiniais trofėjais, pelnytai įgytais per karą.

Koks tu esi Neištatai, žmonių tai kalbos parodo,
Liudija ir tautos pagyrimai, ir jėgos galingos,
Tai pabrėžia valachas ir pavyzdžiu skitas narsusis,
Kai toks rūpestis didis vaiskiai tuomet suspindėjo,
Marsui šokant šokius ir einant karo ratelį,
Jog Belona tau, narsuoliui, vadinamam Niemec,
Pavedė pilį, priešui viešai puldinėt išstatytą.

Sitokia meilė ragina dirbt, kad tave, mano tėve,
Mūza mano giesmėj neaplenktų, bet kai mano balsas 720

Netgi garbės pareigos nebeturi, gerai, kad tylėjau
Ir kad vietoj tavęs prisiminiau šaunią kariauną;
Karo metu prie pilies lietuviškas Marsas naudojosi
Kovai aštriai kai kuriais, kai priešpilį stiprų palaužė
Ir gyventi norėjo, mirties nasruose atsidūręs.
Jam gi mūsų kareivis pirmą pašventė balsą,
Veržėsi pirmas pavojun, kad pabaigą šaunią pasiektų,
Teiktų gyvybę tėvynei; žinojo jie vyriškos rankos
Daugel kovos pavyzdžių, abiejų šių genčių bendrumą.
Ir už taurųjį darbą didžiąją garbę palieka 730
Amžiams ilgiesiems, ir karo nuopelnus skiria
garbingus:

Jie yra Benečio šlovės amžinieji paminklai.
Man atleiskite jus, karalystės protai šviesieji,
Kad apie jus nutyliu, jus — dalis tėvynės triumfų.
Jūsų vardus juk ginklo šlovė ir karas nušviečia.
Vyrai yra girtini ne vien tik giesme poetų;
Ilgas amžius vėliau jums ateity dar stebėsis,
Garsas plačiai pasiskleis, kiekvienam pažymės jo
dorybė

Amžiną šlovę, ir netylės praeitis jau apsnūdus,
Bet ateinančiais amžiais papasakot ji pasiryžus, 740
Savo anūką pamokys amžiną garbę atminti.
Taip dievybė įsakė, dievams taip įžadai liepė,
Taip ir aš, taip visi mes iš savo genties kartu žadam.

Trakų vaivados majoras.

Valachijos komendantas,
pavadintas sargybos bokšto
Niemec vardu.

Jurgis Benetis — šv. Res-
publikos Didenybės majo-
ras ir sekretorius.

1 eil. **Trakas** — Vakarinės Balkanų pusio srities, Trakijos, gyventojas.

2 eil. **Kandija** — Kretos sala. Nuo XIII a. ji buvo labai sustiprinta, tačiau nežiūrint to, 1667 m. ji buvo turkų užkariauta.

3 eil. **Istras** — Dunojaus upės vardas.

4 eil. **Larai** — dvasios-dievai, namų dievai.

10 eil. **Marsas** — karo dievas.

12 eil. **Bistonai** — Trakijos gyventojai, pavadininti nuo Marso (dievo) sūnaus Bistono, kuris šiose srityse įkūręs miestą. ... „lai dievė Palađė stovyklą be kraujo stiliumi muša“... Autoriaus mintis tokia: tegu karo dievė Palađė, padėdama poetui, taikia rašymo priemone-stiliumi (plunksna) muša priešą.

13 eil. **Tyras** — Dniestro upės vardas.

19 eil. **Siaubo Machmeto pulkai** — Mu-Machmetas, aukso ordos chanas, 1431 m. prisirtinęs prie Maskvos, paėmęs Nižnij-Novgorodą ir kitus Rusijos miestus. Poetas jį mi i kaip žiaurumo pavyzdį.

24 eil. **Blogas likimas lechiečių**. . . Cia lechiečių vardas yra duotas lenkams (kai kur jis taikomas ir lietuviams) nuo Lenkijos įkūrėjo Lecho.

25 eil. **Nemezidė** — keršto dievė.

26 eil. **Saturnas** — žemdirbystės, sėjos dievas, kuriam viešpataujant buvęs „aukso amžius“

27 eil. **Sarmatija** — plati sritis, apimanti Europos ir Azijos dalį. Ji skirstoma į dvi dalis: viena iš jų totoriška azijatiška. Rytiniame Dono upės ir Volgos krante, kur gyveno užvolgio totoriai, kita — europinė, kuriai priskiriami lenkai, rusai, lietuviai, prūsai, gotai, volskai, totoriai ir kt. šioje Dono upės pusėje. Kartais vartojamas ir Sauromatai — gyvatės akys. Taip Azijos gyventojai vadino Europos tautų, savo kaimynų, žmones.

37 eil. ...prieš grėsmingą Senono pilietį... Senonai — keltų gentis, gyvenusi Galijoje, o jos atšaka — Italijos šiaurėje.

40 eil. **Tarpėjas** — matyti, reiškia Romos Kapitoliujaus Jupiterį, saugantį miestą.

44 eil. **Farsalija** — vietovė Tesalijoje, kur Cezaris nugalėjo Pompėjaus kariuomenę. **Filypai** — miestas Makedonijoje, kur Oktavianas ir Antonijus nugalėjo Brutą ir Kasijų (42 m. pr. m. e.).

46 eil. **Enija** — turkų karo dievė. Graikuoze ji buvo karo dievė, Arėjo palydovė. Pohomeriniuose mituose — jūrų dievo Forkio duktė, tapatinama su Belona.

48 eil. **Stiksas** — mitinės upės vardas požemi (Hado) karalystėje.

49 eil. **Tenaras** — kalno vardas Peloponese; nuo jo spartiečiai buvo vadinami tenarais. Tenaras reiškė ir blogą žmogų, piktąją dvasią, velnią.

51 eil. **Eumenidės** — palankios žmogui dievės. **Ditas** arba **Plutonas** — požemio karalystės dievas. **Gorgonės** — trys dievės seserys: Stena, Eurialė, Medūza. Iš jų žymiausia — Medūza, nuo kurios žvilgsnio žmogus pavirsdavęs akmeniu.

54 eil. ...forma trikūnio šešėlio... — trijų vienminčių brolių santarvė.

56 eil. **Rodopė** — kalnas Trakijoje; nuo jo vardą gavo dievė Rodopė.

62 eil. **Fajetontas** — Helijaus (Saulės) pravarde.

63 eil. **Titanas** — saulės dievas.

74 eil. **Trejiečiai** — Moldavijos gyventojai, pavadininti nuo Trejo miesto.

75 eil. **Gelonai** — tautelė, gyvenusi Sarmatijoje arba Skitijoje prie Dniepro bei M. Azijoje.

78 eil. **Tisifonė** — keršto dievė, furija.

79 eil. **Vezyras** — musulmonų aukštas valdininkas, valdovas.

101 eil. **Getai** — trakų gentis, gyvenusi pri Dunojaus.

105 eil. **Leonas** — Kazimieras Leonas Sapiega, Vilniaus vaivada.

128 eil. **Atropa** — viena iš likimo deivių. Jų buvo trys: Klota, Lachezė, Atropa. **Kimeriečiai** — gentis, gyvenusi prie Azovo jūros bei Krymo gyventojai, kuriuos VIII a. pr. m. e. išstūmė skitai, ir jie persikėlė į M. Aziją.

138 eil. **Euras** — Pietryčių vėjas, **Notas** — Pietų vėjas, **Afrikas** — Pietvakarių vėjas.

163 eil. **Mykolas** — Mykolas Kazimieras Pacas, vyriausias Lietuvos kariuomenės vadas, Vilniaus vaivada.

174 eil. **Gradynas** — skitų kalba — atitinkama vietovė.

177 eil. **Cerera** — vaisingumo ir žemdirbystės deivė.

180 eil. **Jogaila** — Lenkijos karalius (1377—1392).

188 eil. **Kaplanas** — kunigas, auklėtojas.

19 eil. **Buksas** — medis buksas. Čia: iš buksu padarytas muzikos instrumentas.

220 eil. **Gradyvas** — Marsas, pavadintas nuo lotynų kalbos žodžio gradiendo in bella — žengti į karą.

234 eil. **Eolija** — sritis M. Azijos ši karuose.

236 eil. **Nerėjas** — jūrų dievas.

262 eil. **Libitina** — laidotuvių deivė. **Ternopilai** — siaura perėja prie Etos kalno Graikijoje, kur 480 m. pr. m. e. nelygios kovoje prieš persus narsiai kaudamiesi krito 300 spartiečių.

264 eil. **Kanai** — miestas Apulijoje, kur 216 m. pr. m. e. kartaginiečių vadas Hanibalas sumušė romėnus.

265 eil. **Hiperionas** — saulės dievas.

277 eil. **Zolkevskis** — Galicijos miesto ir srities valdovas. Čia gyveno ir Janas Sobieskis.

300 eil. **Kamena** — poezijos mūza.

307 eil. **Denhofas** — Denhofas Gerhardas (1583—1643) vokiečių kilmės, dalyvavęs kare su turkais.

311 eil. **Chelmas** — miestas Lenkijoje.

331 eil. **Helikonas** — kalnas Graikijoje, pašvėstas Apolonų ir mūzoms.

338 eil. **Temidė** — teisingumo deivė.

351 eil. **Gediminas** — Lietuvos Didysis kunigaikštis (1316—1341).

352 eil. **Talija** — komedijos ir linksmy dainų mūza.

353 eil. **Kastalija** — Apolonui ir mūzoms pašvėstas šaltinis prie Parnaso ties Delfais Graikijoje.

355 eil. **Fabijus** — žymios romėnų Fabijų giminės vardas. Čia turima galvoje Fabijus Maksimas Kunktatorius. **Alcidas** — Herkulo vardas nuo jo senelio Alcėjo.

356 eil. **Dentatas** — romėnų giminės vardas, pvz., Kurijus Dentatas. **Scevoli** — Mucijus Scevoli, romėnų karys, pasižymėjęs tvirta valia, išverme ir karingumu; **Tezėjas** — Atėnų karalius, Egėjo sūnus.

357 eil. **Manlijus** — čia, matyti, Markas Manlijus Kapitolijus, kuris 390 m. pr. m. e. išgėbėjo Kapitolijų nuo galų. **Medūza** — viena iš furijų, Forko duktė, Pegaso motina. Jai didvyris Persėjas nukirto galvą.

369 eil. **Aleksandras** — Aleksandras Didysis (356—426), Makedonijos karalius, imperijos įkūrėjas. **Tirija** — Kartagina.

388 eil. **Driadė** — miškų deivė.

401 eil. **Paša-paša** — civiliinių ir karinių pareigūnų garbės titulas turkų osmanų imperijoje.

402 eil. **Dovydas** — izraelitų karalius (1011—871).

403 eil. **Goliotas** — filistinų galiūnas, stipruolis, nukautas izraelitų karaliaus Dovydo.

404 eil. **Sionas** — Siono kalnas Jeruzalėje su Dovydo pilimi.

405 eil. **Solimai** — Senieji Likijos gyventojai.

425 eil. **Abaris** — stipruolis, Apolono žynys.

428 eil. **Tanaitai** — gyventojai prie Dono upės, tanaitų gentis.

450 eil. **Cintas** — Delijo kalnas, ant kurio gimęs Apolonas ir Diana; čia jie buvę išauginti.

451 eil. **Aonidas** — graikas, gimęs Aonijoje, kalnuotoje srityje, kurios kalnai buvo vadinami Aonais.

452 eil. **Pegasas** — sparnuotas žirgas, gimęs iš Meduzos; nuo jo kanopos smūgio ištryškęs Hipokrinės šaltinis.

453 eil. **Plektras** — muzikos instrumentas, panašus į gitarą. Čia: ladas, kuriuo užgaunant grojama gitara arba lyra.

462 eil. **Lėta** — upė požemio karalystėje, užsimiršimo upė, mirtis.

464 eil. **Memnonas** — Etiopijos karalius, Titono ir Aurosos sūnus.

465 eil. **Dedalas** — Ikaro tėvas, Mino ir Tezėjo draugas, Kretos salos labirinto statytojas, menininkas.

474 eil. **Cinosūra** — žvaigždynas (šuns uodega-canis cauda).

502 eil. **Pompėjus** — romėnų pirmojo triumvirato, sudaryto I a. pr. m. e., narys.

509 eil. **Sepija** — rašalas.

542 eil. **Odrisija** — Trakija. Odrisijos salos gyventojai, V a. pr. m. e. gyvenę nuo Abderos iki Istro ir Ponto, Nuo Bizantijos iki Strimono.

543 eil. **Janisaras** — Jenisejaus upė.

550 eil. **Argas** — sritis ir miestas Pelopone-se. Cia — Argo karalius.

556 eil. **Hektoras** — Trojos karo didvyris, nu-kautas Achilo, Priamo ir Hekabės sūnus, Andro-machės vyras. **Achilas** — graikų didvyris, pasižy-mėjęs Trojos kare.

557 eil. **Vulkanas** — ugnies dievas, ugnis. **Te-tidė** — jūros deive, Achilo motina.

561 eil. **Libitina** — laidotuvių deivė.

569 eil. **Alekta** — viena iš trijų furijų (Alek-ta, Tisifonė, Megaira).

572 eil. **Lacėnai** — lakedamoniečiai (spartie-čiai).

573 eil. **Karališkas paukštis** — erelis, Lenki-jos herbas.

575 eil. **Ajaksas** — Trojos karo didvyris.

579 eil. **Herkulis** — Jupiterio ir Alkmenės sū-nus, įvykdęs dvylika žygių.

593 eil. **Valchas** — Rumunijos gyventojas, ki-tos srities — Moldavijos gyventojas.

628 eil. **Trobietis** — miestelio Trobo, buvusio netoli Ašmenos, gyventojas. Padavimas sako, kad šis miestas buvęs Lietuvos sostinė, kur viešpatavęs kunigaikštis Trobas ir valdęs visą Lietuvą. V a. ši kunigaikštystė nustojo gyva-vusi, išnykus jos vyriškajai giminei. Sis pada-vimas dar buvo žinomas XVII a.

642 eil. **Chloridė** — gėlių deivė, Flora.

652 eil. **Charontas** — mitinis vėlių perkele-j per Stikso upę požemio karalystėje.

667 eil. **Hesperija** — Karakai.

673 eil. **Vytenis** — Lietuvos Didysis kuni-gaikštis (1295—1316).

ТРЕХСОТЛЕТНИЕ ИЗДАНИЯ ВИЛЬНЮССКОЙ АКАДЕМИИ: ЯКОБУС БЕННЕТ

„VIRTUS DEXTERAE DOMINI“... , 1674

Б. КАЗЛАУСКАС

Резюме

Работа состоит из трех частей: из статьи, перевода поэмы на литовский язык, коммента-риев.

Статья коротко знакомит с латинской ли-тературой гуманизма в Литве XVI—XVII в., с автором поэмы, по происхождению англи-чанином, родом дворянином, студентом Виль-нюсской Академии, который в 1674 г. в Виль-нюсе написал поэму «Могущество Правой Господа» (Virtus Dexteræ Domini) на латин-ском языке в честь битвы под Хотином, ко-торую возглавлял вождь войска Великого Княжества Литовского Миколас Казимерас Паца, вицекацлер Миколас Казимерас Рад-вила, а войско Польши — Ян Собеский и дру-гие.

В статье освещается политические отноше-ния Литвы со своими соседями, оспариваются мнения некоторых историков, утверждающих, будто бы войско Литвы не принимало участи в битве под Хотином с турками в 1673 г.

Поэма «Могущество Правой Господа»... состоит из 743 строк, написанных гекзаметром: она не была изучена и переведена на литов-ский. Автор статьи перевел ее на литовский язык. Она пополняет исторические сведения о битве под Хотином. Автор поэмы уделяет большое внимание и выражает свои симпатии Литве, литовским полководцам и литовскому войску.

В комментариях характеризуются личности, местность и другие предметы этой поэмы.

TERCENTENARY OF THE VILNIUS ACADEMY PUBLICATION
"VIRTUS DEXTERAE DOMINI"... BY JACOBUS BENNET

B. KAZLAUSKAS

S u m m a r y

The present paper consists of three parts: the literary and historical analysis of the poem, the translation of the poem into Lithuanian and the glossary.

After a short introduction which deals with the humanistic Latin literature, popular in Lithuania in the 16—17th centuries the paper presents some basic facts about the author of the poem, a nobleman of English extraction, a student of Vilnius Academy, who wrote a poem in Latin and published it in Vilnius in 1674 under the title „The Might of Lord's Right Hand" (*Virtus Dexteræ Domini*) in glory of the battle at Khotin. The battle was directed by the Lithuanian Army commander Mykolas Kazimieras Pacas and the vice chancellor Mykolas Kazimieras Radvila. The Polish army fought under the leadership of the commander-in-chief marshal Jan Sobieski. The paper reviews the political situation of the Great Lithuanian

Principality and the relations it maintained with its neighbours. On the basis of this the present paper rejects the opinion of some historians who hold that the Lithuanian Army did not at all participate in the battle at Khotin in 1673.

The poem comprises 743 hexameter lines. It has not been translated into Lithuanian and has not been so far subjected to literary analysis. The supplemented translation is effected by the author of the present paper. The poem reflects the fight conducted by the Great Principality against the Turks and greatly supplements our knowledge about the battle of Khotin. The poem glorifies Lithuania and her leaders, it possesses a lasting historical panegyric and literary value.

The glossary seeks to explicate the names and the place-names which occur in the poem.